

PevnostCon a Vidoucí

Ještě před polednem vyrazíme 30. září na PevnostCon. Protože se městští otcové rozhodli zrovna tento víkend zneprůjezdnit Svatovítskou pro tramvaje, místo pohodlné cesty dvacítkou až na místo (Zlíchov) si užíváme dva přestupy v MHD. Zapláceno máme předem a proto nás vstup přišel jen na sedm stovek (proti loňskému roku zvýšení tuším o 40 %), na schodech jsme šťastnou shodou potkali Vilmu, hned jsme jí předali Juliiny knihy a nějaká minirajčátka na posilněnou, případně pro zákazníky místo bonbónů v její prodejní galerii obrazů.

Tu jsme však vynechali a hned po získání vstupenkové pásky se usadili v *Literárním stanu* (zde ovšem stage) na vyhlásování ceny Vidoucí. Toho se opět, hned po uvedení Martinou Antonínovou v kostýmu jakési Xeny, ujaly tři grácie (zleva doprava) Silvia Alexis, Lenka „Cellindra“ Weingartová a Tess Kovanicová. Děvčata poděkovala sponzorům, mezi nimi i ministerstvu kultury, načež následovalo tradiční vysvětlení, proč už porota netroubí hlášky o slabých povídkách a neudílí cenu neVidoucí: loňské zdůvodnění, že se doba změnila a že nechť-jí nikoho zraňovat, mi přišlo poněkud nedostatečné, ale doplněné o informaci, že porotci a organizátoři (zde asi není generické maskulinum úplně na místě) jsou za dvacet či kolik let pořádání soutěže také o dvacet let starší než mnozí autoři, a že chechtat se v osmnácti či dvaceti stejně starým literárním neumětelům jim připadalo OK, ale dělat to dnes osmnáctiletým dětem, když se vám blíží čtyřicítka, už není ono.

Po úvodní čtvrt hodině došlo na udílení cen, Alexka sadistka navrhla vyhlášovat ceny na přeskáčku, takže se začalo třetím místem, pak tuším pátým a dál jsem se v tom ztratil, ale zde jsou oficiální výsledky. Tedy na straně 15.

K dokonalosti jejich pořadu chybělo snad jen, kdyby se Lenka a Alexis pokusily trochu víc krotit zjevně po otci zděděnou povídavost Tess Kovanicové. ☺

Následovala beseda s autorkami pozoruhodného projektu

Daleké království, antologie nakladatelství Golden dog, do které Lucie Lukačovičová a Tereza Kadečková sehnaly asi dvánáct autorek, které (až na pracovně zahlcenou Julii Novákovou) zasedly za předlouhý stůl. Besedu moderovaly editorky, které se skromností Vlada Říši do antologie také přispěly. Na dotaz z publika, proč jsou všichni autoři ženy, odpověděla Lucie, že „se to tak prostě sešlo“. Autorky, z nichž jsem tak čtvrtinu neznal, se představily a prozradily, kterou pohádku pro potřebu své práce adaptovaly. Vilma se pustila do Šípkové Růženky, protože jí přišla nejprofláknutější, a tedy vykutat na tomto poli něco nového jí přišlo jako největší výzva.

Knihu živou a mrtvou vodou pokřtil a pak uvedl Lukáš Vavrečka, který předtím zasvěceně pohovořil o pohádkách a vyťáhl z editorek řadu doplňujících informací.

Pak jsme se konečně dostali k návštěvě stanu s Vilminou galerií, kde zatím držel stráž a prodával Martin. Stan to byl příjemně prostorný, Klímovi jej koupili jen pro tuto příležitost, leč na dotyčné předzahrádce už nezbylo žádné rovné místo, takže v něm bylo nutné překračovat bedýnky s varovným nápisem *Vyčnívající kořen* nebo *Další vyčnívající kořen*.

Na plácku přes stanem-galerii zatím vypuklo hromadné podepisování autorek *Dalekého království* (celkem s Maffet a nepřítomnou Julií vlastně 16 ženských).

V *Literární stage* zatím probíhala beseda s *Vládci Nerdopolis*, ale na ty můžeme nahlédnout na Youtube, a tak jsme se vydali projít zbytek areálu PevnostConu, který se příliš nelišil od loňského roku. Ba jsme potkávali i podobné postavy: Zdeňka Pobudu, Tes z Čáslavské v kostýmu, Filipa a Hanku, jen Bí prodávala ve stánku Epochy.

Na svůj první PevnostCon dorazil s dcerou též Vašek Pravda, který měl na Worldconu v Seattle stánek propagující ČR, *Festival Fantasie* a naši SF. Dal jsem se s ním do řeči o možné kandidatuře na nějaký budoucí Worldcon. pokračování na str. 15

OBSAH

PevnostCon a Vidoucí	1	Čím temnější, tím lepší	18	Dvakrát ze života hmyzu	28
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Zapomenuté příběhy 8	19	Časem s vědou – říjen	29
Předplatné i doplatné na rok 2025	2	Depeše z Worldconu	20	Roboti, na sál!	30
Hvězdný bulvár	3	Setrvačnickový efekt	22	DOGMA	31
PevnostCon a Vidoucí (dokončení)	15	HORRORCON 10. ročník	24	Upír z Feratu	31
Výsledky literární soutěže Vidoucí '25	15	Babička šukala po světnici	25	Cena Karla Čapka	32
Co přinesl Worldcon české fantastice		Pravda o dopisu T.G.M.	26	Fenixcon – Parcon 2025	32
v anglickém překladu?	16	Časem s vědou – září	27	Gödelův důkaz	32

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Čtenářové naši milí, další dvojčíslo je tu, neodpustím si obvyklé pokárání, že si za to můžete trochu také sami, až na nejvěrnější nepíšete, neposíláte. Někteří ale máte relevantní omluvu, místo pro *Interkom* musíte psát doktorskou práci, či jak se tomu v Cambridge říká, a já věřím, že pro nás byste psali raději...

Ale zase máme dvě parádní reportáže z Worldconu 2025 v Seattlu.

Letošní srpen a září byly navíc na události nějak bohatší než obvykle (kdy jsme naposledy měli tak početnou a reprezentativní výpravu na Worldconu, napovím vám, nikdy), a tak se stalo, že *Hvězdný bulvár* nabyl hrozivých třinácti stran. Doslechl jsem se, že jsou tací, které až tolik nebaví mé příběhy s doktory a jiné životní patálie a *Bulvár* přeskakuje. Ty musím upozornit, že občas do *Bulváru* zařazují i texty, které obvykle čtete, v tomto čísle například dvě *Odposlechnuta*, nějaké recenze výstav a zajímavosti, které jste mi poslali v mailu, ale nevydají na samostatný článek. Nejen pro vaši snadnější orientaci a abyste nepřeskočili skoro polovinu čísla, jsem se snažil aktuální monstrózní *Bulvár* rozčlenit mezititulky. Snad jich nebude málo, určitě jich není příliš.

Zdeněk Rampas

Předplatné i doplatné na 2025

Jak jsem už vícekrát napsal, ani *Interkomu* se nevyhnula zdražovací spirála a musíme proto zvednout předplatné do ČR na **500 Kč**. Platit lze přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňuje poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR používejte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR IBAN: **SK89 8330 0000 0027 0039 7108** (platbu zadejte jako vnitrostátní převod v Eurech). Tedy **500 Kč** (respektive kvůli zvykanosti pohrobků Československé pošty **33 Euro**, podle momentálního kurzu), pokud si nejste jisti, jak na tom jste s platbou za minulé ročníky, napište mi.

ZR

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKEHO FANDOMU

číslo 9-10/2025 (383)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com
<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Redakční kruh

Franta Houdek, Jan Vaněk jr.
a Michaela

Autoři tohoto čísla

Ivan Adamovič, Ivo Fencel,
Filip Gotfrid, Kristina Haidingerová,
František Houdek, Vilma
Kadlečková, Marie Michlová,
Pavel Mikuláščík, Julie Nováková,
František Novotný, Ondřej Neff,
Zdeněk Rampas, Lucie Sulovská,
Jan Vaněk jr., Lenka Weingartová

Fotografie

Michaela Rampasová, Jaroslav
Olša, jr., Worldcon, PevnostCon

Sponzoři tohoto čísla

Miloš Podpěra, Jiří Doležal,
nakl. EPOCH, Jiří Grunt,
Petr Habala, Jan Haberle,
Pavel Kavánek, Daniela Kovářová,
Václav Vlk

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla: 6. 10. 2025

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

interkom 9-10/2025

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

I já jsem kdysi byl muž uvězněný v ženském těle. Pak jsem se narodil.

Chuck Norris

Šest roků jsem nepil, nekouřil a na děvčata ani nepomyslel... No a potom mě mamka dovedla do školy!

VOYAGER

Izraelci se musí jako třetí jazyk učit buď francouzsky, nebo arabsky. Všichni moji přátelé se učili francouzštinu, protože plánovali navštívit Paříž. Já jsem se učil arabštinu a dnes jsem z nás jediný, kdo se v Paříži domluví.

Jan Betlach

Nikdy se nepokoušejte naučit prase zpívat; ztrácíte tím čas a prase to otravuje.

Robert A. Heinlein

Před měsícem jsem si objednal knížku o tom, jak okrádat lidi. Ještě mi nepřišla.

VOYAGER

◆ ◆ ◆

Worldcon se blíží

● **8. srpna** konečně malá dodávka přivezla knihu *From the Land of Robots and Golems*, nevím, jak do ní paletu s bezmála stovkou balíčků dostali, ale my jsme s podstatnou řidičovou pomocí vše do garáže odnosili v teplých. Tu dobrou zprávu jsem rozeslal účastníkům Worldconu s tím, že je třeba se domluvit na logistice přepravy, tedy že už je nejvyšší čas. Uvidíme, jak to dopadne, Honza Kotouč už do USA odletěl a Martin Vopěnka má kufr naplněný svou knihou *Nová planeta*, ale odpusťme mu to, významně se zasloužil o nulové DPH na knihy.

V podvečer pořádáme výpravu na grilování do Statenic, dovezl jsem Petrovi ukázat knihu Haniny Veselé o urbexu *Moderní ruiny* a našemu dopisovateli Petrovi jr., momentálně zaneprázdněnému disertací, *Interkomy* s jeho rubrikou *Britská konzerva* a Juliinu anglickou antologii. Zdrželi jsme se jen pár příjemných hodin, zítra tuze ráno si u nás zaparkují auto Martin s Vilmou a my je naopak musíme naložit knihami a fernetem, který tu nechal Honza Vaněk jr. Krátce po půlnoci se dovídáme, že to bude trochu jinak, že Klímovi pojedou taxikem, čas snad zůstává.

● **9. srpna** před sedmou ráno nakládáme tašku knih a fernetu a číháme na zastávce MHD na taxi s Klímovými. Přeložení nákladu proběhlo na zastávce MHD bleskurychle v intervalu mezi dvěma letištními trolejbusy, a pak jsme se šli ještě dostat.

Odpoledne se pro autorské výtisky antologie zastavil předseda Svazu českých knihkupců a nakladatelů a také plodný autor Martin Vopěnka. Vnutil jsem mu pár knih navíc, pro případ, že by přece jen našel v kufru místo. Setkání mělo ten neblahý důsledek, že si Vopěnka vzpomněl na mou drsnou kritiku z roku 2019 jeho románu *Láska v čase bezsmrtnosti*; já si snad tu knihu přečtu znovu, někteří čtenáři na Databázi nepovažovali mnou kritizované pornografické pasáže za bezúčelné, ale viděli v nich ilustraci zoufalé snahy nesmrtelných něčím svůj život naplnit... Lidem s omezenou dobou spotřeby k tomu obvykle stačí boj o moc (která pak potřebné množství sexu zajistí), že by to u bezsmrtelných bylo jinak?

Odpoledne pořádáme malý večírek pro naše nové sousedy Silvii a Milana, mají dvě dcery, ta mladší je zhruba ve věku Lucinky Pavla Dobrovského, snad by si Pavel užil šipky a jiné naše kratochvíle více a častěji, kdyby se holčičky zabavily navzájem. Sousedy jsme podrobili drsné evangelizaci co se SF a fandomu týče, takže se obávám, že se k nám hned tak neodváží. Ale Milan je amatérský astronom, tak ještě uvidíme. Půjčil jsem mu *Hlídku Awaoru* Tomáše Petráska, ten příběh by mu mohl být blízký.

Krátce po půlnoci napsal Honza Vaněk jr. na NYX: **Jestli se nepletu, Vilma s Martinem přistávají za čtvrt hodiny; držme jim palce na imigračním :)**

Já okolo druhé hodiny ranní, takže by to vlastně patřilo až do zítřka, graficky dokončuju letáček s programem Worldconu podle Juliina návrhu. Vešly se tam obálky všech čtyř českých do angličtiny přeložených knih: Juliiny, Vopěnkovy, Kotoučovy a Olšovy o Breuerovi vyrobené v USA.

● **10. srpna** ráno, hned jak jsme v deset vstali, uspořádal Milan na jejich zahradě pomocí pozoruhodného elektronického, počítačem řízeného dalekohledu na stativu, takže vlastně teleskopu, pozorování slunce ve vodíkovém spektru. Zjistil jsem, že na slunci žijí obří tmaví ptáci, ale ostatní mi tvrdili, že to jen před slunečním kotoučem proletěl ve výšce nějaký dravec.

Ještě před polednem se domlouváme s Vaškem Pravdou

**Czech Republic, home of robots,
invites you to its rich Worldcon program!**

CZECH PARTY SUITE

Wednesday

6:30 p.m.: Book launch of Jaroslav Olša's book *Dreaming of Autonomous Vehicles: Miloslav (Miles) J. Breuer: Czech-American Writer and the Birth of Science Fiction*

7:00 p.m.: Book launch of the anthology *From The Land of Robots and Golems + start of the inaugural Czech SF Worldcon party!*

Thursday

4:00-4:30 p.m.: Reading from Martin Vopěnka's newest novel *The New Planet*

4:45-5:15 p.m.: Reading from Jan Kotouč's recent Honorverse novella *Silesian Command* (published in the anthology *What Price Victory?*)

7:30 p.m.: Reading from the anthology *From The Land of Robots and Golems* and from the comic book *Secrets of the Nano-World*, discussion with the editor/storyboard author Julie Nováková + start of the Czech science & literature party

Friday

6:30 p.m.: Book launch of Jan Kotouč's newest book *Unholy Compromises*

7:00 p.m.: Book launch of Martin Vopěnka's newest novel *The New Planet* with the special guest Carleton Bulkin + Czech science fiction party

Saturday

7:00 p.m.: Worldcon in Prague: bid party

na předání knih, ale okolo jedné zavolal, že všechna zavazadla zaplnil propagačními materiály s informacemi o možném pořádání Worldconu v Praze. *Ono se to nikdy neodhadne, dokud se to do těch kufřů nezačne cpát...* A možnost přikoupit zavazadlo jeho let neumožňoval.

Honza Vaněk jr. to komentoval slovy: **Celý Vašek, jak ho známe a milujeme** :), zkratka bude muset vzít o to více knih on a Julie.

Za chvíli další mail, tentokrát od Jardy Olši, jr.: **Budeš dnes tak kolem 18:00 doma? Zastavil bych se z letiště, abych si vzal výtisky knihy. Mám schůzku s Vopěnkou před jeho odletem do Seattlu. Ted' jsem v Amsterdamu.**

Julie posílá letáček z českými programy na Worldconu Jardově asistentce Anetě Campbell, která ho doufejme namnoží a dopraví do Seattlu (skoro přes celý světadíl ☺).

Odpoledne pořádáme malý večírek pro Mišinu bratra s přítelkyní. Líčili nám své ezo-zázitky ze slovenských hor a pak přijel Honza Vaněk jr. přilákaný Olšovým slibem, že se u nás zastaví.

Po hodině marného čekání Honza napsal na NYX: **No, a Olša už přistál v Ruzyni před půldruhou hodinou, sledoval jsem to na Flightradaru, ale myslíte, že se ozval, natož přijel, jak avizoval?**

Nicméně když už ostatní hosté odjeli a my s Honzou domlouvali worldconovské záležitosti, Jarda kolem osmé nakonec dorazil, tedy jen vyskočil z taxíku, popadl po balíku Breuerů a Juliiných antologií, vychrčil na nás pár dobrých rad, jak jej zastoupit u Roberta Silverberga a G. R. R. Martina, jakou pomoc můžeme čekat od Anety, a odkváčil neznámo kam, snad na tu schůzku s Martinem Vopěnkou.

Večer nás zve Peter Pavelko na *Dementcon*, obávám se, že to s námi bude jako obvykle. Navíc mi víno říká stále méně.

● **11. srpna** opět časné vstávání, tentokrát vezeme na letiště knihy pro Julii Nekola Novákovou a Honzu Vaňka jr. Včera nás Jarda Olša ujistil, že Aneta Campbell doveze na Worldcon vedle dalších knih i nějaké množství *Bradbury's Shadow*, takže jsme je zase z tašky vyndali a naložili jen 42 kousků Juliiny knihy *From the Land of Robots and Golems*. Dorazili jsme jako první, chvíli pozorovali cvrkot a pak spolu stejným trolejbusem přijeli Honza a Julie. Přeložili jsme náklad a Julie nás jako zkušená kongresová turistka protáhla samo-registrací a pak i samo-odbavením. Její kufř se ukázal příliš těžký, asi při výpočtu váhy nezohlednila litr fernetu, který u ní pro potřeby *room party* deponoval Honza. Honza si tedy jeden balík knih vzal do příručního zavazadla (kdyby potkal někoho zajímavého už v letadle) a pak už jejich kufry prošly odbavovací bránou a za chvíli jiná brána pohltila i naše cestovatele.

Na cestě k domovu Miša přišla s nápadem zastavit se v OC

Šestka. (Aha, tak proto souhlasila s tímto výletem.) Ale navštívili jsme tam i *Levné knihy* s produkcí *Laseru*, takže jsem pak snáze vydržel asi další tři nákupny. Než jsme se odtamtud vyotali, byl už Honza s Julií v Helsinkách.

Během nákupů zavolal Filip Gotfrid, že Hanka je mimo Prahu, nemoc v rodině, Tes není dobře a Anežka se také neukáže. A protože Bidlo je mimo město, Sargo v lázních a ostatní se neozvali, tak jsme večírek odvolali. Alespoň se Miša trochu vyspala před zítřejší cestou.

● **12. srpna** tuze ráno odjela Michaela se svým bratrem do Krkonoš, projít se po místech, kde trávila prázdniny s prarodiči.

Zvláštní, naši synové (naštěstí) žádné takové puzení nemají. Alespoň že se zcela neodrodili i od science fiction.

Domníval jsem se, co práce v tichu prázdného domu dnes udělám, ale jednak mám ještě trochu zalepená očka, a pak je na stránce <https://hadejslova.cz/> ještě cca tisíc neuhodnutých slov.

Slaměné vdovství se projevuje všelijak, koukám, že Jára Mikovec je nějak aktivnější na NYXu. A dnes do USA odletěl poslední český účastník Worldconu Martin Vopěnka. Ted' už je to všechno na nich.

Worldcon začíná

● **13. srpna** je čas aktualizovat adresář, osmička *Interkomu* vyjde co nevidět. A na NYXu vyvěšují program české části Worldconu.

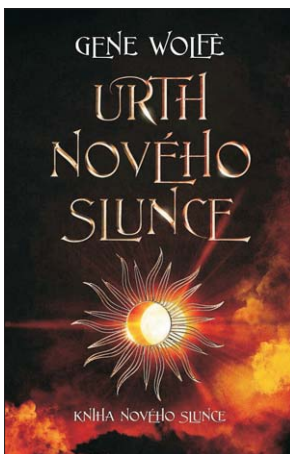
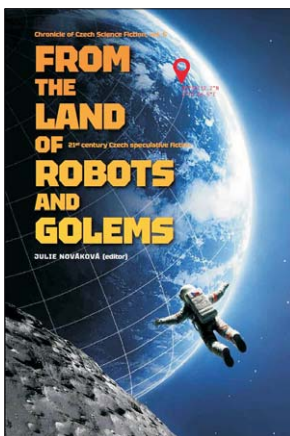
● **14. srpna** kvačím ke kadeřnici, už toho bylo třeba, mé předchozí dva pokusy o odchlupení se setkaly s neúspěchem, tedy narazily na zavřené dveře, nejprve netekla teplá voda a po druhé byla dovolená.

Při placení 380 Kč jsem si vzpomněl na Sheldona Coopera, kdybych měl podobně jako on holičské záznamy, mohl bych se podívat, jak je to dávno, co jsem platil osmdesát. Na zpáteční cestě jsem pochopil a plně prožil následující bonmot:

Kolik je venku stupňů? – Všechny. SATAI

● **15. srpna** je stejně vedro jako včera, ale já

s knihou *Poslední drak* v ruce odvážně vyrazím do Čáslavské, tiskárna *Akontext* mi tam deponovala povinné výtisky dvou knih a *Interkom*. Navíc jsem se dověděl, že už dorazil poslední díl *Mučitelova stínu*. Ještě jsem tam zastihl Filipa, který se s děvčaty chystá na dovolenou do Brna, hned se mi vybavil na těchto stránkách už propagovaný román od Petry Klabouchové a zašeptal jsem slova tichého díky, *Jedou tam, abychom my nemuseli*. Vedle *Urth Nového slunce* jsem si koupil i srpnovou *Pevnost*. Doma jsem ji položil na místo určené pro nepřečtené, rozuměj neotevřené časopisy, a hle – ještě tam leží červencová. Ale co kdyby mě někdy zaujal nějaký nový český autor a já se začal shánět po jeho začátcích, a ty by byly v literární příloze *Pevnosti*...

Ale to předbím, ještě jsem v Arkhamu chvíli klábosil s Tes, vysvětlil jsem jí, že *Mycelium* je to nejlepší, co v jejích obchůdku lze nalézt, a přesvědčil ji, aby hned zkusila *Jantarové oči*. S taškou plnou knih jsem pak zajel k Honzovi Hýskovi, který chystá miniaturní vydání protektorátní poezie Jana Lukeše (známějšího jako autora *Pěšky napříč Marmokojem*). <https://lege.cz/marmokoj.htm>

Než se pustím do posledního *Mučitele*, dočtu zmíněného *Posledního draka* od A. de Quinceyho, ta pohádka napsaná v roce 1947 tu od roku 1962 znovu nevyšla, ale letos ji jako audioknihu vydalo *Tympanum*, což nabízí a zaručuje pět a půl hodinový klid od dětí, pokud jsou ještě správného věku.

● 16. srpna volá (z Prahy) Jarda Olša, jr. Je nadšený, jak to na Worldconu všechno dobře šlape, jeho asistentka Aneta, Julie, Honza Vaněk jr., Vašek Pravda a ostatní vytvořili sehraný tým. Napadlo mě, že kdyby mu to křiváci na Zamini nepokazili, tak by česká prezentace na Worldconu nebyla nutně lepší, ba možná by to dopadlo hůř, všichni by se spoléhali, že vše potřebné zařídí (nebo už zařídil) Jarda, všichni se všemi by se hádali a společně jen nadávali na hlavního organizátora, ale takhle ze sebe každý musel vymáčet to nejlepší.

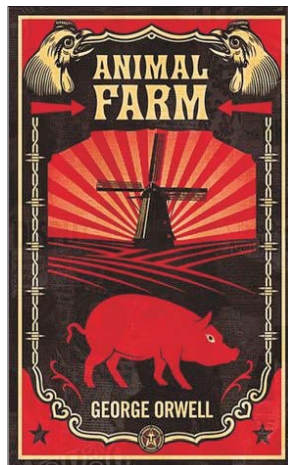
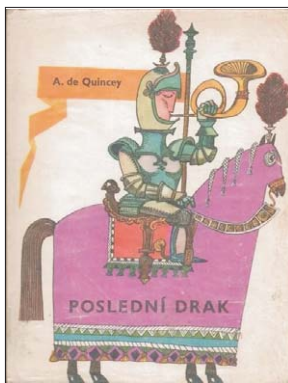
Opoledne potom vyrážíme do letohrádku Hvězda na dvojvýstavu *České kalendáře 19. a první poloviny 20. století* a výstavu *Poslední muzeum* připomínající 100. výročí otevření Karáskovy galerie, kterou založil a spravoval básník Jiří Karásek ze Lvovic. Už nevím, co jsem očekával, že tam uvidím, ale jsem si jist, že to tam nebylo. Jedna z Karáskových básní byla zaopatrěna uměleckým překladem do českého znakového jazyka. Nějak mi to připomnělo vtípek:

Půl roku jsem chodil do kurzu. Myslel jsem, že jde o karate, ale dnes jsem zjistil, že je to diskusní klub pro hluchoněmé!

VOYAGER

Vzpomněl jsem si při té příležitosti i na RIPův komentář k tomu, že anglické školy odmítají rudý portrét Karla III.: Zrovna čtu, že ten portrét krále Karla, ten, jak tam vypadá, jako když dělá konkurz na titulní roli ve filmu Nosferatu namočený do kečupu :-), byl odmítnut více než 46 000 britskými organizacemi (školy, spolky, křesťané) i zadarmo :-). Takže: kdo bude ještě pořád tvrdit, že výtvarná kritika je elitářská je ne sais quoi, které masa ignoruje, ať teď okamžitě vystoupí z řady a doštaně mokřým hadrem přes tlamu.

Na druhou stranu jsme k výstavám dostali dva pěkné katalogy, ze kterých si už zájemce může něco odnést. Já mám Karásku spojeného hlavně s knihou *Čas a smrt*, vydanou v roce

1970 v krajském nakladatelství *Kruh* (Hradec Králové), kterou sestavil Jan Dvořák. Nečekám, že za to byl někdy dostatečně oceněn, a to ani fanoušky hororů.

Horory se ovšem nedějí jen v knihách, dnes ráno na „rychlou a krátkou“ chorobu zemřel Peter Lelović, jeden z nejplatnějších lidí na českém FB. Jak napsal Viktor Janiš: Kolektivní IQ na FB zase o něco pokleslo.

● 17. srpna uplynulo přesně osmdesát let od vydání *Farmy zvířat*, Orwell dlouho nemohl najít nakladatele, asi kvůli přemíře levičáků v redakcích, to se ale v Británii za ten čas příliš nezměnilo. Ale my se nemáme na co hrdit, u nás se komunisté brzy dostanou do parlamentu.

Okolo poledne zavola Jarda Olša, jr., stále si nemohu zvyknout, že vstává v podobnou dobu jako my. Poslal mi výběr z fotek české výpravy na Worldconu a potvrdil finanční úspěch knihy *From the Land of Robots a Golems*. (Já snad dostanu svých šedesát tisíc zpátky.) Škoda, že jsme jich nedokázali dostat do Seattlu více. O to větší dík patří Julii, Honzovi a Klímovým, kteří nešetřili své kosti a klouby a odvěkli, co jen šlo. A samozřejmě také Jardově asistentce Anetě Campbell jako zdatné prodavačce na českém stánku.

● 18. srpna vyšel na *Novinkách* první článek o české stopě na Worldconu

<https://www.novinky.cz/clanek/kultura-ceska-sci-fi-zaujala-na-worldconu-v-seattlu-40534606>

Alena „Betch“ Kastnerová mě večer nalákala na film *O kuřatech a lidech* slovy: Co napsat k tomuto dánskému filmu, který ještě do 30. srpna visí na iVysílání... Tak především to, že sousloví „skandinávská komedie“ je oxymoron. A taky to, co kdosi poznamenal ve své recenzi na ČSFD, totiž že „oni ti Seveřané jsou prostě jiní“.

Já jen těžko hledám vysvětlení, jak je možné, že severské země, které jsou na světové špičce v ekologii, designu, kultuře, gastronomii, jejich obyvatelé se opakovaně umísťují v TOP 3

různých žebříčků nejbezpečnějších, nejzelenějších, nejšťastnějších zemí a tak dále, jak je možné, že právě tyto země opakovaně plodí takhle úchylné (a taky výjimečné, skvělé a neotřelé), ale hlavně ÚCHYLNÉ JAK SVIŇA tvůrce, jako je právě tedy autor tohoto bizáru.

Neotřelá... ok, říkejte tomu komedie o... já ani nejsem schopna říct, o čem to je, ale věřte, že to stojí za to. Budete se bavit, žasnout, děsit se, smát se, i když vám chvílema bude ten úsměv tuhnout na rtech. Je to takový ten druh zážitku, kdy se koukáte, senzačně se bavíte, a zároveň furt říkáte: „Ne... bože můj, prosím, už ne... Ježíši, ne...ne...ne!!!“ ☺

Je to prostě okouzující, hodně vtipné a poměrně silně

traumatizující. Doporučuju všemi deseti a se mnou i Charles Darwin, Dr. med. Dr. phil. Josef Mengele a Dr. Moreau.

Odpoledne rozeslal Jarda Olša, jr. dopis našim účastníkům Worldconu s návrhem zorganizovat setkání po conu a hned dal i termíny, kdy může on (4. a 11. příští měsíc). Na mně a Vilmě pak bylo věc zorganizovat.

● **19. srpna** se z Worldconu vracejí Julie a Honza Vaněk jr. Ten si hned první den conu, tedy před týdnem, poranil koleno a jediné, co mu americké (conové) zdravotnictví poskytlo, byla náplast. Později sehnal obvaz, ale stejně většinu nákladu (hlavně ukořistěných knih) nechal v jednom kufru u nás, aby nějak přežil další cestu MHD.

● **20. srpen** píše Kiyomi Hirano, že nová redaktorka spočítala, že třetí svazek mapující vývoj české science fiction a fantasy je příliš tlustý a že budeme muset pár povídek vyřadit. Naštěstí to není taková tragédie, od některých autorů jsem poslal víc povídek na výběr a vyřazoval se hlavně z těch dvojáků...

A Franta N. nám poslal článek o energetice, vizte stranu 22.

● **21. srpna** tu zase máme naše neslavné výročí. Soudruzi, kteří tehdy zjistili, že před dvaceti roky v únoru neudělali dobře, dostali přes držku od soudruhů, kteří zůstali věrní (spočítali si, že je to bezpečnější a vyplatí se jim to) svým sovětským řídicím důstojníkům.

Zase jsme jednou byli světoví a náš příklad otevřel oči části nablých západních intelektuálů ještě snících o tom skutečném a správném socialismu, možná jen nekontaminovaném Ruskem.

Dnes také prezident podepsal zpřísnění zákonů ohledně azylu a migrace. Odhlédněme od toho, že pravděpodobně půjde jen o kosmetické úpravy nejspíše neřešící skutečné problémy, a všimněme si, že trvalo deset let od slavného roku 2015, než EU vzala situaci na vědomí a zmohla se na nějaké „řešení“, kterému se zmíněným podpisem přizpůsobujeme.

Jako větší problém ale vnímám, že nikde nevidím odsouzení nebo alespoň přehodnocení principů (a jejich nositelů a prosazovatelů), kteří nás do této situace dostali.

Optimista by v tom mohl vidět výhodu demokratického uspořádání, nakonec se správné změny prosadí, ale bez pojmování příčin chyb je budeme jen znovu opakovat...

Franta Novotný rozeslal k připomínkám svůj článek o geopolitice dneška, vizte <https://1url.cz/nJhd0>

Napsal jsem mu:

Doplnil bych jen argument, že důkazem toho, že Evropské plány měly financovat a garantovat USA, byly prázdné vojenské sklady evropských zemí a jejich takřka nebojeschopné armády. Přesto do toho eurosoudruzi šli, i proto, že se cítili morálně nadřazení, a jak se dnes říká „na správné straně dějin“.

A to, že se protivník takřka sám odzbrojil, nebrání Rusku tvrdit, že je ohroženo, na druhé straně mu to dodalo odvalu jít do konfliktu.

Už v *Interkomu* 4/22 jsem napsal: Válka na Ukrajině trvá už měsíc. Časem se o ní napíše stovky knih. Některé i proto, že jde o první válku mezi vymírajícími národy. Irácko-iránská válka,

konflikty na Středním východě a v Africe byly živeny přetlakem mladé populace, přemírou mladých mužů k obětování. Těmi už Rusko příliš neopylvá, kdo by ostatně v takové zemi chtěl mít děti. Proto na Ukrajině umírají hlavně synové menšin, které měly tu smůlu, že uvázly v ruské náruči a přesto se ještě orientálně množí.

Připomínám to jako *další doklad tvé teze, že jde opravdu o Nejpitomější válku v historii.*

● **22. srpna** vyrážíme s Michaelou do Korunní 105 s mezizastávkou v antikvariátu v Jičínské, tam jsem nedolal a koupil si skoro nečtené první vydání *Malevilu* Roberta Merleho a několik *Ohníčků* z roku 1957 s komiksem *Prázdniny roku 2000* o cestě na Mars (píše Babula, kreslí Lidáček), v Časlavské, tedy v Ar-

khamu jsem si pořídil zářijovou *Pevnost* a chvíli jsme potlachali s Tes. Pak jsme popojeli do Korunní 105, kam pak ještě dorazili Leonid Křížek, Franta Novotný a Mirek Houška, následně jsme probírali hlavně chystaný článek Franty Novotného o geopolitice. Vizte zde na straně <https://1url.cz/nJhd0>.

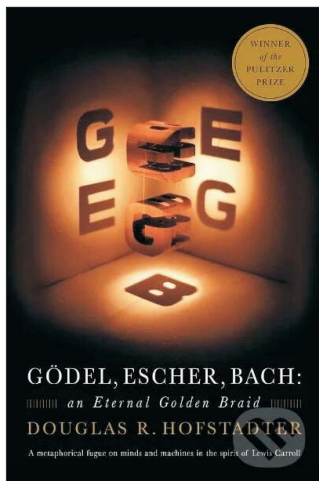
● **23. srpna** jsem dočetl pátý díl *Knihy Nového Slunce* od Gene Wolfa. Prý ho napsal na žádost fanoušků a vydavatele, kterým se zdála původní tetralogie příliš náhle ukončená se spoustou nedořečeného. Pátý díl mi ale přišel trochu jako autorův zlomyslný trest všem, kteří první čtyři svazky četli příliš rychle a dost nad knihami nepřemýšleli. Místo odpovědi se dovídáme, že vše bylo ještě trochu složitější, spleťtější, než jsme si mysleli (asi jako když si po *Enderově hře* přečtete *Enderův stín*).

Zatímco úvodní díl tetralogie na Ilirea25 zapůsobil takhle:

Tahle kniha vás nutí jediné, číst opravdu hodně pomalu. Hlavní hrdina dostal jediný úkol, ale autor z toho stvořil něco, co se košatí pouze na 300 stranách. Stvořil tak obtížný jazyk, kde když nedáváte pozor, na druhém řádku netušíte, o čem psal. Stále váhám, jestli to byla naprosto skvělá kniha, která nutí čtenáře dnešní konzumní společnosti zpomalit a nechat se unášet pomalým tekoucí potůčkem slov, nebo hrůza, která se nedala číst.

... tak ten poslední docela vystihuje zvolání už nevím koho: *Ten chlap musel mít výborný hulení.*

Mám za to, že pentalogie *Knihy Nového Slunce* u nás, přes heroické úsilí překladatele a nakladatele, vychází příliš pozdě, aby svou náročností někým posunula naše čtenáře a autory. Mám z ní stejný pocit jako z podobně monumentálního díla Douglase R. Hofstadtera (po kom se to asi jmenuje Leonard v *Teorii velkého třesku*?) *Gödel, Escher, Bach* vydaného v roce 1979, tedy jen o rok dříve než *Mučitelův stín*. Ty desítky ztracených let vývoje těžko kdy doženeme, a to beru v úvahu i současné propadání Západu následkem davového (lépe by snad bylo říci stádního) šílenství, které postihlo část tamních elit, a kterémužto bláznovství se zbytek zbaběle ani nepokouší

odporovat, protože ti šílenci jsou na správné straně dějin (a rozhodují o přidělování grantů).

● **24. srpna** si objednávat osmý svazek Kechlibarových *Zapomenutých příběhů* a domlouváme se na „šipkování“ 3. září.

● **25. srpna** jsem zhlédl předávání ceny *Hugo*, nejprve jsem si tedy myslel, že jde o parodii na progresivistickou reklamu firmy *Jaguár*, pak mi došlo, že se skupina postarších lidí pokouší naskakovat na dnešní trendy, a kdybych to měl brát jako obraz dnešní SF, řekl bych, že už od filmu *Hvězdná pěchota* jsem tušil, že se mi někteří mimozemšťané nemusejí líbit, ale tohle je na mě trochu moc. Porovnejte:

<https://www.youtube.com/watch?v=rLtFlrqhng>

<https://www.youtube.com/watch?v=py7MeV31ln4>

● **26. srpna** se u nás pro část odloženého nákladu z USA zastavil Honza Vaněk jr. Ptali jsme se ho na koleno a pravil, že doktoři chválí hojení slovy, že se rána zmenšuje a už negranuluje, ať už to znamená cokoli. Honza se od nás připojil na konferenci přátel Lužice a pak jsme se zapojili do videokonference, kterou pro účastníky Worldconu uspořádal Honza Kotouč. Jestli jsem to dobře pochopil, tak nahraný materiál využije pro svůj podcast *Spisovatelovy slzy*. (Stále mě fascinuje, s jakou lehkostí se naši autoři prohlašují za spisovatele, přitom velká většina z nich jsou jen různou měrou šikovní sepisovatelé ☺).

Do konference na Zoomu, když se nám s Honzou podařilo připojit a rozchodit jak mikrofon, tak reproduktory, se postupně připojili Vilma, Martin, Julie Nováková, Aneta Campbellová a nakonec Jarda Olša, jr., ten přímo z Berkeley, kde doprovázel syna do prvního ročníku tamní univerzity. Předpokládám, že někde na nádvoří opřel svůj chytrý mobil o zeď a připojil se do skupiny.

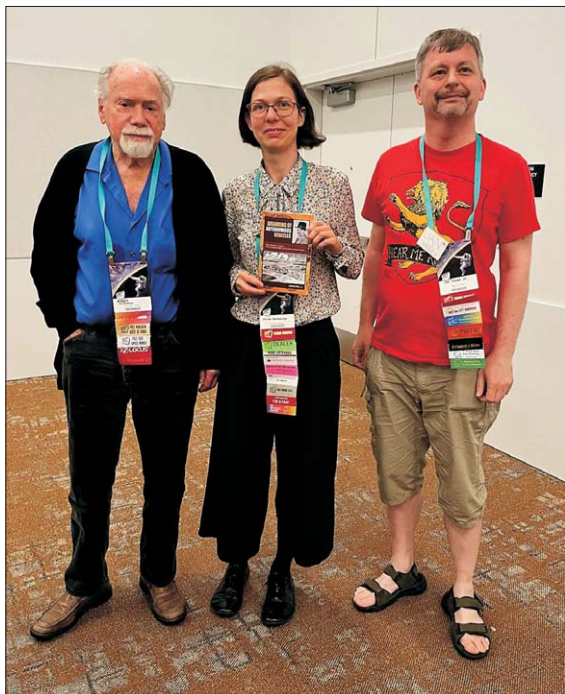
Všichni si pochvalovali srdečnost a otevřenost účastníků Worldconu, jako by tam ještě nevymřela ta schopnost se družit a vůbec se zajímat o jiné fanoušky. Na našich conech vidím dávky osamělců, a kdo tam nepřijde s partou, tak se tam potlouká sám.

Vilma si povšimla, jak návštěvníci conu obecně nějak zestárli proti tomu prvnímu, který navštívila nějak před třiceti roky, dalo by se říci, že zhruba o těch třicet let.

● **27. srpna** odpoledne se u nás zastavil Vilém Dojiva, aby pro otce vyzvedl pár výtisků antologie *From the Land Robots and Golem*. Radek totiž knihu v rekordním čase vysázel a tak se o ni zasloužil hned po Julii nejvíce.

Protože bylo docela hezky, tak jsme moc nespěchali a pod oblouk Negrelliho viaduktu, kde se experimentálně provozuje pracoviště městské knihovny, jsme dorazili až pár minut po šesté. Podcenili jsme zájem o Vilmino povídání, už tam bylo namáčkáno asi třicet posluchačů, vesměs autorů české fantastiky prahnoucích po poučení od úspěšné spisovatelky oceněné *Magnesií Literou*. Z pozvánky na Facebooku nebylo úplně zřejmé, o jaké prostory půjde, čekali jsme prostornější salonek a dovílačeli jsme i nějaké knihy, kdyby bylo programu málo.

Besedu ale velmi profesionálně vedl Míla Linc, mám dojem, že jsem ho od covidu neviděl, a tak se přiznám, že jsem ho hned nepoznal. (První zmínku o Milovi jsem našel v *Interkomu* z roku 2005, každý má nárok se za dvacet let změnit. :-)

Robert Silverberg, Julie Nekola Nováková, Honza Vaněk jr.

ma mluvila jako kniha, kde jsou ty časy prvního vydání *Jantarových očí* před dvanácti roky, kdy na besedách se čtenáři bylo její nejčastější slovo „jakoby“, dnes mluvila jako profesorka literatury a přítomným vyděšeným psavcům srozumitelně vysvětlovala rozdíl mezi *fabulí* a *syžetem*. (To jen my ostatní se za ten čas prakticky nic nenaučili a nijak svůj obvyklý blábol nekultivovali.)

Míla byl perfektně připraven a od „autorských“ začátků v podobě rozboru povídky *René, zlý otrokář z Kvítečkova* se brzy dostal k otázkám, ze kterých se přítomní psavci dověděli, jaký je rozdíl mezi napsáním (a vydáním) první a druhé knihy, jak vznikalo *Mycelium* a proč prakticky neobsahuje popisy. Jaké beta-čtenáře si vybírat, co z jejich rad akceptovat atd.

Ze staré autorské gardy jsme tak potkali Mirka Hokeše, Tess Kovanicovou, Jana Vránu a Jarmilu Kašparovou.

Po skončení jsme ještě dali řeč s Alexis, dopovíme si to na PevnostConu, a já poskytl základní nalejvárnou Janu Vránovi, celkem úspěšnému autorovi CKČ. Kupodivu nevěděl o existenci Legie.info a z fandomu znal tak *Straky na vrbě*.

Knihy jsme tam nevlekli úplně zbytečně, Alexis a Jarmila Kašparová si koupily po *From the Land* ...

Večer jsem ještě zaplatil sedm stovek vstupného na *PevnostCon*, obávám se, že v případě deště se vstupné nevrací.

● **28. srpna** čtu detektivku Ed McBaina *Vraždy pod stromčekem*, kterou psal právě před čtyřiceti roky.

Všichni hovořili o *skleníkovém efektu*, říkali, že *taje ledová polární čepice* (sic).

Hoffmana napadlo, proč všichni newyorští internisté *pocházejí z Kalkaty*.

Česky vyšla v ne moc dobrém překladu Otakara Lance

v *Československém spisovateli* v roce 1992. Kniha je pozoruhodná i reklamou na stránce za tiráží. Nakladatelství *Dnes* tam nabízí knihu R. D. Evanse: *Conan a krvavá hvězda* (cena 33 Kč), nakladatelství *Golem* *Riša* hned tři knihy a *Kalendář Ikarie* a edice *Spirála* slibuje *Angeliku a krále*, komisaře Maigreta a Javořickou. To byly ty právě devadesátky naší mladosti.

Odpoledne vyrážím na Hradčanskou na schůzku s Julií Nekola Novákovou, má pro mě a Vilmu pár papírových výtiisků antologie *Fyzika budoucnosti: Extrapolanti a nalezení*. A protože se mi ozval Richard Šusta, že mi donese poslední díl své *Války memů*, a Jiřina Vorlová se připomněla, že se ukáže Na Břežance, přemohl jsem svou lenost a s docela těžkou taškou se tam také dovalil. Našel jsem tam synka Pavla, skorosnachu Dagmar a všechny obvyklé podezřelé, včetně Pavla Březiny, který do hospody nalákal i svého bratra, zabrali jsme celkem čtyři stoly. Nakonec dorazil i Franta Novotný, přinesl fotky svých modelářských úspěchů a domluvil se s Vládou Kejvalem na sobotní společné cestě na odložené narozeniny Pavla Březiny.

A Vilma večer píše: *Budeme na PevnostCon stěhovat stánek, stůl, židle, dvě krabice obrázků, prádelní šňůru, količky a nevím co ještě*. A já už se bál, že by...

● 29. srpna se na včera svolanou schůzku „účastníků zájezdu“ do Seattlu ozvala Julie, že se jí vrací dcera ze školy v přírodě, takže se jí 12. září nehodí, přesouváme tedy termín z pátku na čtvrtek 11. září.

Začal jsem číst duchařský thriller *Ti, co slyší* a mám z toho překvapivě dobrý dojem. Teenageři se tam v roce 1951 chovají jako naši mladí okolo roku 2000 (před sociálními sítěmi a jimi indukovaným vynálezem incelství, konsenzuality a obecné woke blbnutí). Další ukázka, o tolik opoždění jsme byli.

A posílám do tisku pohádkovou knihu Slávka Švachoučka *OKAP (O kočičce a pejskovi)*.

● 30. srpna vyrážíme na *PevnostCon* ale o tom více na str. 1.

● 31. srpna slyším o dvaceti lodích plných španělských aktivistů, které s humanitárními zásobami chtějí prorazit blokádu Gazy. Je mezi nimi i svatá Gréta, doufejme, že se jí podaří zprofanovat tuhle novou formu židožroutství stejně jako předtím ekologismus. (Dodnes mi nikdo nevysvětlil, proč když

se v Pákistánu zvrtné rozhánění studentské demonstrace a na ulici zůstane ležet tři sta mrtvých, dostane se to v *Timesech* na šestou stranu dolů, ale když nějaký palestinský Arab házející kameny na policisty dostane obuškem, je to týden na prvních stranách. Rovněž ten zájem o strádající Gazany je nějak v nepoměru s tím, co musí každodenně snášet desítky milionů lidí někde v Súdánu, Kongu či Nigerii. Izrael se musel v několika válkách bránit arabsko-muslimskému nepřítelství, žádnou nesměl dotáhnout do konce kvůli světovému veřejnému mínění obávajícímu se, aby nebylo ublíženo i nevinným. Z Gazy desítky let startovaly stovky raket mířících na izraelská města s tím, že jich tam je dalších sto

tisíc připraveno. Představte si, že by na nás každý rok z Bavorska dopadlo tisíc německých raket, a odhlédneme od toho, že bychom je na rozdíl od Izraele neuměli sestřelit: jak dlouho bychom dokázali nastavovat druhou tvář?)

Před deseti roky řekla pastorova dcera „Wir schaffen das“.

Ale i něco ze světa SF: Cyril Šimsa objevil v pozůstalosti svého otce SF operu „The Utmost Sail“, více na <https://vector-bsta.com/2025/08/29/the-utmost-sail-by-karel-janovicky-a-neglected-czech-sf-opera/>

● 1. září, děti se ženou do nápravně výchovných zařízení a já jedu na gastrokopii, asi toho dnes už moc neudělám.

● 2. září asi také ne, pouze kašovitá strava je mi dobrou výmluvou, abych se do ničeho nepouštěl.

Marek Orko Vácha si přečetl *Civilizaci* od Neala Fergusona a výpisky dal na FB, musím tu knihu zase otevřít.

J. M. Troska

● 3. září tu máme nekulaté výročí J. M. Trosky (*3. srpen 1881, Valašské Klobouky – †3. září 1961, Praha). Před šesti desetiletími a ještě roky čtyřmi se zapsal do almanachu zesnulých „Český Verne“, spisovatel Jan Matzal. Troska byl pseudonym, trpký žert odkazující na Ménierovu chorobu, kterou trpěl a která z něj předčasně udělala invalidu. Přejmenování úředně dosáhl v roce 1947, kdy až do roku 1989 zmizel on a jeho dílo z paměti čtenářů. Ti šťastnější si koupili jeho knihy v době kratičkého svobodnějšího vydechnutí kolem roku 1968. Hlavní část jeho díla vznikla v průběhu druhé světové války a byla prostá jakékoli ideologie. Je paradoxem, že to, co nevadilo nacistům, vadilo komunistům...

Kdo nečetl *Kapitána Nema* nebo *Zápas s nebem* jako kluk, tak má smůlu.

Pavel Sery

Odpoledne chystáme večírek, jsme líní nakládat maso, tak jsme ze sklepa vynesli velkou lahev s utopencí, kterou na jaře přinesli Míkovcovi, společností šel jeden hlas (hlavně Filipův), že tak dobře odleželé utopence ještě nejedl. Ale to předbíhám.

Postupně dorazili Filip s Tes a Tomem Štípským z Čáslavské, Boženka s Anežkou z Epochy, později ještě Hanka a pak Sargo s Járou. Poslední to dal Honza Vaněk jr., který optimalizoval trasu pomocí příměstského autobusu a vystoupil až na Kladně. Zpět k nám se dostal po desáté, ale i tak než jsme se rozešli, ze tří litrů holešovického burčáku mnoho nezbylo.

Tentokrát jsme se ani nepokoušeli organizovat nějaké herní aktivity, po době odloučení bylo příliš věcí k povídání, o což se starali hlavně Tom a Anežka ☺.

● 4. září hlásí sledování zásilek UPS, že kniha *Dreaming of Autonomous Vehicles* je od včerejška ve skladu v Tuchoměřicích.

● 5. září nás zve Leonid do MATu, kam se kvůli počasí přesunul z Korunní 105, ale prof. Neu-wirth potřebuje dokončit monografii pro obsluhu diagnostických strojů od rentgenů po magnetickou rezonanci.

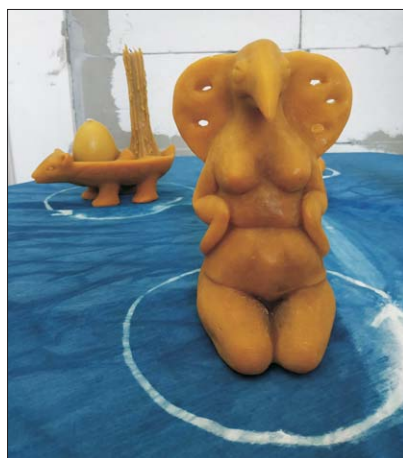
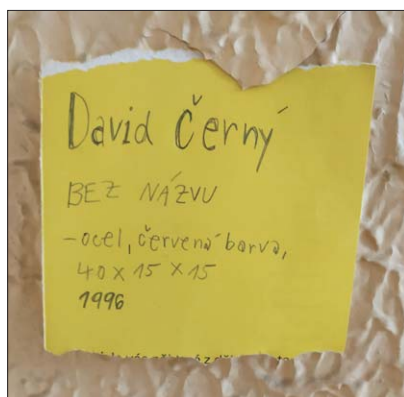

● **6. září** se z LA vrátil Jarda Olša, jr. Jako nic v poslední době ani tato cesta nebyla jednoduchá. Po umístění syna do kampusu Berkeley onemocněl tento nějakou zákeřnou chřipkou, kterou následně nakazil i oba rodiče. Proto se také do Česka vrátili o čtyři dny později, ještě že jsme setkání českých worldconistů nedomluvili na původně plánované 4. září. Probrali jsme schůzku u Klímových přišlých týden, problémy s doručením jeho knihy *Dreaming...* (UPS nás stále nekontaktovalo) a dění na Zamini, zkrátka jsme sedmdesát minut strávili v srdečném a přátelském rozhovoru.

Výstava v Paláci Bellevue

● **7. září** jsem měl v kalendáři poznámku, že ve Stromovce slaví čtyřicátiny Andrej Ruščák, ale nakonec odpoledne vyrážíme na nábreží do *Paláce Bellevue* na výstavu padesátky *nejvýraznějších českých umělců a umělkyní* (vybraných na základě J&T Banka Art Indexu, žebříčku mapujícího nejviditelnější tvůrce současnosti). Chtěli jsme si hlavně prohlédnout jinak nepřístupné prostory, ale i pár vystavovaných děl bylo nějakým způsobem zajímavých. Ale nejprve k těm prostorům. Dům vypadal, že jej někdo koupil v devadesátkách, vystěhoval nájemníky (lidi i instituce) a pak nechal v paláci s výhledem na Vltavu a Hrad, kde měl ateliér třeba Oskar Kokoschka nebo Jiří Trnka, třicet let sedat prach. Teď je v první fázi nějaké rekonstrukce. Výstava tak připomínala dávnější instalaci Gigerovy výstavy na staveništi Národního technického muzea. Doma jsme si pak zjistili, že palác nedávno koupil Křetinský (tedy jeho holding).

Většina instalací mě utvrdila v tom, že současné umění už nemá se slovem *umět* nic společného. Viděli jsme několik zajímavých nápadů, využití netradičních materiálů, jak by to každého nenapadlo, ale pokud by náhodou ano, zvládl by něco podobného vytvořit také. Oč méně řemesla dílo obsahovalo, o to víc blábolu často ve woke novověci obsahovalo umělcovo krédo na žlutém papíru vedle na stěně. Dověděli jsme se, že krajka je feministický akt, protože šití bylo součástí patriarchálního útlatu ženstva (asi jakože když žena bojovala s jehlou, muž mezitím relaxoval při kácení stromů).

Tichá opatrovnice vejce

žít vytknout, protože by se tím hned ozřejmilo, že se jeho popiska od ostatních textů vlastně v ničem podstatném neliší, a došlo by tím nechtěně k efektu *Král je nahý*. Zde ji máte:

... V poslední době experimentují rovněž s kresbou. Tématizují v ní placenou a neplacenou práci v kontextu východní Evropy. Zaměřují se na prolínání těchto dvou činností a na způsob, jakým se stávají zdroje nového vykořisťování, nadvlády a dehumanizace.

... Jednotlivé kresby odkazují k abstraktním depersonalizovaným výrobním vztahům zmocňujících se každý den – neustále a opakovaně – produktivních sil všech obyvatel Země.

Jiří Skála

V této sérii kreseb propojují každodenní úkony v kuchyni s emocionálním prožíváním. Ingredience a procesy jako krájení, míchání nebo pečení v mých obrazech symbolizují, jak zpracovat vztahy, zkušenosti a vnitřní proměny. Nejde mi o realistické zobrazení, ale o evokaci skrytých vrstev prožitků. Zároveň v nich reflektuji i roli péče a každodenní práce, která je často přehlížena a spojována s těmi, kdo pečují. Kuchyni vnímám jako prostor, kde se střetávají intimní emoce se širšími společenskými tématy. Skrze své obrazy se zamýšlím nad tím, jak silně může být náš vnitřní svět spojený s tím, co se zdá být obyčejné.

Marie Lukáčová

Na chodbě jsem nad červeným hasičským náleží ručně psanou popisku:

**David Černý /Bez názvu/
ocel, červená barva
40 x 15 x 15 / 1996**

Nevim ovšem, zda to měla být kritika okolního umění, nebo Davida Černého.

Sérii sošek z včelího vosku *Tiché opatrovnice vejce* nás upoutala Adéla Součková, v popisce sice píše něco o neolitických bohyních, ale nikdo znalý civilizace Ōseanů jí to neuvěří.

Na první pohled vyšší úrovní řemesla zaujal obraz Jiřího Černického *Stopující blesky*, jestli chtěl po studentstvu, aby krom své geniality, rozmanitosti a osobitosti rozvíjeli i rudimentální zručnost, tak se nelze divit, že narazil.

V popisce k obrazu *Eugenika sněhuláků* si nejspíše dělá prdel ze žvástů u ostatních vystavených děl, zjevně se spoléhá na to, že se mu to nikdo neodváž

Dílo tematizuje vědu či pseudovědu snažící se zlepšit (definovat) genové či rodové kvality kýžených sněhuláků. Jak je z obrazu zřejmé, výzkum je v tomto případě problematický. Sněhuláci mají sice jednoduchý a výhodný pro vědu symetrický tvar, ale problém samozřejmě je, že tají. Necht' se tedy divák pokusí odhadnout, co ona analýza sněhových hrdinů může světu pozitivního přinést.

Jiří Černický

● 8. září se na pět minut pro pár knih zastavil Jarda Olša, jr. Když jsem mu vylíčil, že zásilka se povaluje někde v Tuchoměřicích a nikdo nás zatím nekontaktoval, učinili jsme (po dlouhém telefonování) nakonec úspěšný pokus dovolat se do UPS. Znovu si nechali nadiktovat několikrát hlášené spojení, tak musíme doufat...

Nikdy by mě nenapadlo, že najdu horší dopravní firmu, než je Česká pošta, a to se v posledním roce docela zlepšila.

● 9. září ráno v devět nás vzbudil zahradník, že se přijde kolem desáté podívat na naši meruňku, přišel po jedenácté; dopoledně generuju pro profesora Neuwirtha sazbu knihy o diagnostické technice a odpoledne se u příležitosti návštěvy Prahy zastavil na pokec náš vědecký redaktor Franta Houdek.

UPS se konečně ozvalo s celním formulářem, chtělji číslo Jardovy občanky, pokouším se mu dovolat ve značně nešťastnou chvíli, později mi napsal: *Když jsi mi zavolal, právě jsem začal projev na slavnostní večeři na oslavu delegace hlavního města Arizony Phoenixu v Praze. Třiačtyřicet lidí, vedení radnice, témata – autonomní vozidla, rakety, IT, čipy...*

Při práci na sazbě jsem si prof. Neuwirthovi postěžoval na UPS a ten mi řekl, že mu včera bez toho, aby mu zavolali nebo poslali mail, vrátili balíček zpět do Itálie. Kupodivu vědomí, že v tom nejsme sami, moc nepomáhá.

Jo a taky dnes vyšel nový Dan Brown *Tajemství všech tajemství*. Jakub Horák o tom později dost vtipně psal na FB, ale

Malý výřez z velkého obrazu

tam se nic nedá dodatečně najít, tak snad příště alespoň něco z *Economistu* a *Washington Postu*.

● 10. září odpoledne vyrážím do Inspamedu pro přístroj na měření kvality spánku, popřípadě indikaci spánkové apnoe, podařilo se mi přitom zmoknout, a protože elektrody a další přístroje mi navlékli přes tričko, musela mě pak Michaela dosoušet fénem.

Následovala snad nejhorší noc mého života, co se nespavosti, tedy schopnosti usnout týká. Zabral jsem až někdy okolo půl třetí. Jsem zvědav, co přístroje naměří.

● 11. září ráno běžím odevzdat přístroj a vyplněné formuláře, pak se zastavím u Pavla a Dagmar pro nějaký nákup, tam se mi dovolala Michaela, že bez jakéhokoli upozornění

předem u nás zastavil černý vůz UPS a složil z Británie poslané knihy. Domů se pak vracím přes Náměstí Míru, kde jsem se nechal oklamat reklamou na extra křupavý *hot dog*. Nevěřte jim ani slovo, párek celkem ušel, zjevně obsahoval všechny obvyklá dochucovadla a suroviny, ale ta země byla sotva ohřátá, o křupavosti si mohla nechat zdát. Ale co, večer mě čekají jiné hody, u Martina a Vilmy proběhne první večírek od Silvestra.

Setkání po Worldconu

Protože pro nás až domů dojela Sargo, naložili jsme pět tašek autorskými výtisky, zeleninou a batožinou, kterou u nás deponoval Honza Vaněk jr., a vyrazili jsme okolo 16:45 směr Malešice. Praha byla ale tak zasekaná, že jsme se na Vydrovce objevili až v šest. Branku nám otevřela Alice, nová Martinova „podnájemnice“, takto další akvizice WarHorse Studia. Protože se nám nepodařilo dorazit podle prvního plánu dříve a třeba s něčím pomoci, alespoň jsem otevíral dalším příchozím, mezi prvními byl Bidlo, ale ten jen vrátil knihu, kterou si půjčil někdy okolo roku 2005, a sklenici na polévku, ve které dostal výslužku na Silvestra, a hned zase odjel, neb se stěhuje.

Pak dorazila Julie Nováková a brzy po ní Martin Vopěnka, Vašek Pravda a Jarda Olša, jr. Potom Jolana a Honza Tiší a nakonec Bára s Davidem a Honza Vaněk jr. Bohužel Tom Petrásek se omluvil pro nemoc dětí a Ivanu Adamovičovi jsem to zjevně dost nepřipomenul.

Jarda Olša poděkoval přítomným cestovatelům za vzornou reprezentaci České republiky a nastínil další kroky k uspořádání Worldconu v Praze. Zvláště vyzvedl Juliiny aktivity a řekl, že funguje jako ministryně zahraničí české SF, podobně jako on v minulém století a pár let potom.

Viktor dorazil až okolo desáté, když už někteří odcházeli, nepřítomnost jím obvykle vytvářeného krystalizačního

jádra a několik nových nebo skoro nových hostů způsobovaly, že se nám společnost rozpadala často až na tři „centra“, knihovnu u krbu, terasu s největším množstvím jídla a pergolu u japonského jezírka.

Když došlo na kulturní vložku, přeložil nám Martin úžasnou esej (spíš pamflet) ze substacku Scotta Alexandra *Proč se nemůže Vance stát příštím americkým prezidentem*: hlavním důvodem je to, že je o palec menší než než jeho možný demokratický soupeř, kalifornský guvernér Gavin Newsom, a pak to, že u Vance by se alespoň v minulosti našly nějaké kladné vlastnosti.

Zkrátka témat, jídla a zábavy bylo tolik, že jsme se s Vaškem Pravdou ani nedostali k možnosti Parconu v Chotěboři.

Vilma po dlouhé době večírkového půstu neodhadla potřebnou velikost občerstvení, tak na Rohlíku zvolila nabídku *Zopakovat objednávku* z poslední rodinné oslavy s Vilemínou, takže měla vedle obvyklých dobrot ještě plnou ledničku chlebičků a koláčů. Musíme jí příště dávat přesnější odhad počtu strávníků.

Takže jsme si jako obvykle zase každý odnášel krabičky plné dobrot, zítra se ostatně hodí.

● **12. září** jsme poobědvali z večírkové výslužky a pak se vydali na návštěvu ke Kristin Olsonové, už dostatečně vzpomávané jak z návratu ze Států, tak začátku školního roku. Když jsme v počínajícím deštiku chtěli zrychlit krok, zavolał mi Longin A. Wdowiak. Zněl, jako by právě prodělal infarkt, ale spíše byl jen nametený. Vyrozuměl jsem, že se dověděl o vydání *Uvař raka* a to jej přivedlo k myšlence na druhý díl.

Zbytek dne jsme strávili odklizením větví ořezané meruňky a já dál otročil na *Kompendiu*.

● **13. září** větví z meruňky ubývá pomalu, ale Miša je urputná a vše nakonec skončilo podle velikosti a dřevnatosti v kompostěru, popelnici na bioodpad a ve dřevníku.

Já se zabýval doslovem ke třetí japonské knize české SF a taky bych měl napsat předmluvu k letošnímu Mlokovi.

● **14. září** vyjdu z domu, začne pršet a volá Longin, alespoň že už je střízlivější...

Odpoledne pořádáme kreslicí a pastelkovací soaré, první dorazila Tes Rozsypalová a chvíli po ní i Sargo s obrovskou krabicí pastelek, elektrickým ořezávkem a Járou ☺. Ten nesl rovněž obrovskou tašku, ale s dobrotami, hlavně tedy pečivem, pro které jsme se kvůli slejváku nedostali, a s překvapením pro Tes. Sargo nějak zjistila, že má narozeniny, a Járovým prostřednictvím přinesla dort.

Zatímco se děvčata věnovala omalovánkám, bavili jsme se převážně o filmech, seznámil jsem Járu s tvorbou Václava Bedřicha ze sedmdesátých let a zkoukli jsme podstatnou část *Árie prémie* Jiřího Trnky z roku 1949, zaujala nás podobnost hlavního (loutkového) padoucha s Milošem Kopeckým ve filmu *Limonádový Joe aneb Koňská opera* (1964).

Na Facebooku se od Pavla Kosatíka dovídám, že zemřel Václav Žák, chartista, šéfredaktor *Listů* a polistopadový politik. Já dodávám, že jsme spolu do roku devadesát pracovali ve VÚMSu. Moc jsem pak jeho politickou dráhu nesledoval, mám

však za to, že na rozdíl od mnoha jiných nezahlodil své levicové názory jako nepotřebnou a zastaralou veteš, ale pečlivě z nich vybral oblasti nekontaminované bolševickým režimem a ty si uchoval. Nevím, zda to bylo produktivní, ale určitě pracnější a poctivější.

● **15. září** se vracím z nákupu, začíná poprchávat a zazvoní telefon, samozřejmě Longin. Až se vrátí sucha, mohl by se nechat najmout na systematizované místo přivolavače deště. Odpoledne po čase vyrazím do Slovenského domu na *Slova mají křídla*, hosty tentokrát jsou Ondřej Neff a Martin Petiška. Lubor Faltejsek si na oba přichystal zákeřnou otázku, jaké je to žít ve stínu slavného otce. Ukázalo se, že jde v podstatě o generační problém, protože nějak významní byli i jejich dědové a pradědové. Martin Petiška mluvil velmi zajímavě a souvisle, také jsem ho za to s neomaleností sobě vlastní pochválil: „Mluvil jsi jako kniha, ještě kdybys tak psal.“ Až jsem si říkal, že pro Ondřeje, který přijel na poslední chvíli, bude těžké navázat. Ale zvládl to skvěle, přidal humoru a pasáže, které by byly příliš podobné těm Martinovým, pojal zcela jinak.

Mezi posluchači jsem poznal hráče na hang drom Jiřího Šámalu, hrál před lety na křtu *Jantarových očí*, a snachu Věry Kůrkové, dávné spolupracovnice z VÚMSu, jejíž manžel se angažoval v ČS vědecko-technické společnosti a pololegálně tam vydával Neubauerovy spisy. Přes ni jsme se dostali k *Silmarilionu* a *Pánu prstenů* atd. Opatrně jsem na Věru přivedl řeč a s radostí zjistil, že nejenže žije, ale čiperně jezdí po konferencích i zahraničních. Přítomný Faltejsek se podívil, jak je ten svět malý, když se mezi dvěma jeho ovečkami objevilo takovéto spojení. A to netuší, pomyslel jsem si, kolik po listopadu známých lidí pocházelo z VÚMSu (Honza Sokol, Jan Němec, Pistorius, Bašus...).

Na NYXu ve Viktorově diskusním fóru se probírá, že Prima rozvázala smlouvu s Petrou Neomillnerovou pro její komentáře ke smrti Ch. Kirka (*Doufám, že jako křesťan skončil v pekle, kde ho piglujou transsexuální čerti a podobně.*) Jako že zlá, špatná korporát.

Napsal jsem: *Kdo nikdy neměl radost, že korporáty mávají duhovými vlajkami a zakládají oddělení udržitelnosti, rovnosti*

a inkluze s tím, že trocha pokrytectví se dá omluvit, když jde o dobrou věc, ať první hodí kamenem.

Mám za to, že Petra byla nepřiměřeně potrestána za to, že se přidala ke stádu; opravdu pochybuju, že o Kirkovi slyšela před tím, než byl zavražděn. Ale my jsme tu po únoru už jednou zažili účtování s (tehdy třídním) nepřitelem a v sedmdesátých s pomýlenými soudruhy, snad by to mohlo jako lekce postačit. Přemýšlel jsem, jak Petře pomoci, když jsem nazítří dvacet minut ležel s elektrodami EEG, ale už dlouho, co je mimo fandom, o ní slyším jen okrajově a vlastně nevím, čím se zabývá a žije. Třeba budete vědět víc.

● 16. září jsem ráno zase vyrazil do Belgické, tentokrát na EEG. Připomnělo mi to nebohou Janu Rečkovou, která mě podobně vyšetřovala v rámci svého soukromého výzkumu, zda a jak se mozková činnost scifistů liší od většinové populace. Já jsem v mnoha směrech člověk spíše prostřední, ale škoda, že po měření lidí jako Viktor Janiš či Honza Vaněk jr. alespoň nevyslovila nějaké hypotézy. Navíc to mám spojené s veselou historkou: Obvykle jsem brzy potom, co jsem zavřel oči, na měkkém lůžku EEG usnul. Jana spánkové vlny vyhodnotila jako nástup epilepsie a chvilku mě pak na ni léčila 😊.

Sf a fantasy v národním muzeu

Večer mi volal Jarda Olša, jr., měl nějaké jednání v Národním muzeu a pak zašel do expozice 20. století, kde objevil *Dračí doupě* a plakát *Ikarie*. Zjevně ho to velmi potěšilo.

A dnes je také den sv. Pythagora. 16.9.25

● 17. září pílím do Čáslavské, kde mi tiskárna deponovala knižku *Tajný život svatých* (samozřejmě od Martina Petišky), a pak jsem se vydal na Spořilov na redakční poradu *Světelných roků*. Původně jsme měli sedět na zahrádce, ale ochladilo se, takže se redakce přenesla do hluku uvnitř Balounovy restaurace U Břízy. Vedle Čápových dorazil Vláďa Widtmann a Slávek Švachouček. Ten všem přítomným donesl výtisky své nové knihy pohádek *OKAP (O kočičce a pejskovi)*, které vymyslel v době covidu, kdy je přes mobil četl vzdáleným vnoučatům.

S drobným zpožděním dorazili ještě Žižňavští a Borek rozdál *Světelné roky* #611. Moc si ze zábavy nepamatuju, na velkoplošné televizi byl fotbal a v restauraci docela hlučno.

● 18. září sháním hosta, tedy program na příští schůzku KJV. Původně jsem měl na mysli Julii Novákovou, že bychom přivítali dvě knihy české SF, které nedávno sestavila (*Fyzika budoucnosti* a *From the Land of Robots and Golems*) a třeba i *Daleké království*, kde má povídku, ale Julie už měla koupené lístky do divadla (na *Mefistu*). Naštěstí jsem si vzpomněl na tip Filipa Gotfrida, který navrhl filmaře Marka Dobeše. Ten nabídku přijal a ještě dodal, že odjíždí na filmový festival, o kterém pak může také popovídat.

Odpoledne jsem byl odveden do Valdštejnské jízdárny na komentovanou výstavu *Ženy, mistryně, umělkyně 1300–1900*. Přišli jsme dřív a celou si ji prošli. Ty nejlepší obrazy jsem většinou znal, a dokonce viděl jejich originály, ale i ty ostatní stály za vidění. Problém nastal až při opakovaně prohlídce s komentátorkou, snažila se, ale i

tak se mi poprvé v životě podařilo usnout ve stoje. Vybral jsem to na poslední chvíli. Mišu zaujalo antependium *Hold čtyř zemí Svaté říše římské a františkánského řádu Svaté rodině Marie Tekly Bittnerové*, ale na něj řeč nepřišla.

● 19. září se otevírá Masarykův dopis, Ondřej Neff měl o jeho obsahu a průběhu aktu jasno již včera, kdy uveřejnil mikropovídku, kterou najdete na straně 26.

Já odpoledne kvačím do Korunní 105, popovídat s Leonidem a Frantou Novotným a Lindou. Všiml jsem si, jak jsou si jednatel a předseda KJV podobní v tom, že ať se mluví o čemkoli, ve druhé větě se dostanou ke své osobě. Pravda, u Leonida to částečně omlouvá vypití červené.

Pak jsem zajel za Honzou Hýskem, společně se nám podařilo stáhnout celé *Krajní meze*.

● 20. září jsme se s Michaelou vydali do Trojského zámku na minitrh *Art Book*. Cesta byla dobrodružná, ten dlouhý kloubový autobus do Zoo asi vynechal, a tak jsme se všichni i s řvoucími mrňaty nacpali do následujícího asi tak polovičního vozidla. Vystoupili jsme o zastávku dřív, tak jsme mohli nakouknout do zámeckého parku a zahrady z méně obvyklé strany.

Uvnitř jsme pak prošli desítky stánků, většinou náblhých galerií a umělců, ale našli jsme tam i *Muzeum literatury*, kde postával Ivan Adamovič, stánek *UMPRUMu*, kde si Miša pořídila monografii Tomáše Vlčka o Preissigovi, a stánek *Lviho kamene*, kde si Klára Löwensteinová pochvalovala, jak se jí dobře prodává kniha, kterou jsem jí vysázal.

Pak jsme si vyslechli pořad s autory knihy *IDENTITA* (hlavně o anketě 100 nejkrásnějších knih století) a šli do parku, kde v jablonové zahradě probíhala výroba moštu a jeho konzumace zdarma, kdo chtěl, mohl pomoci se sběrem jablek.

Následně mě Miša obmyslně odlákala parkem tak daleko, že už mi nepřišlo divné přejít Trojskou lávkou na Císařský ostrov, odtud do Stromovky a pak od Planetária konečně sedmáctkou na metro.

Večer se zastavil Jarda Olša, jr. Udělali jsme zúčtování po vydání knih pro *Worldcon* a pohovořili o knihách (Preissiga už také má, asi hlavně kvůli původnímu návrhu vlajky Československa) a pak o povolebních perspektivách (Česka a Zamini).

● 21. září se vzpomínám na včerejška a snažím se po-

hnou s tímto *Interkomem*. Je asi poslední (co se týče počasí) krásný den tohoto roku. Sklízíme nadúrodu rajčat a paprik a ukládáme zahradní náležitosti.

● **22. září** pořádají Korejci po roce opět svůj Národní den a opět na Žofíně. Předvolební čas tam přivál spoustu českých mluvčů, vedle očekávaného šéfa Senátu jsme navíc museli přetrpět ministry Lipavského a Vlčka. Vzhledem k opožděnému začátku, kdy se pánové nejspíše dohadovali na pořadí svých projevů, už to bylo trochu *zu viel*. Málem nás omyli, když se na pódium drápal ještě Drahoš, ale naštěstí už jen na společný přípitek. Ale ocenili jsme příkladnou snahu korejského velvyslance Youngki Honga vyslovit jméno VySTRČil a Vlčkův pokus o korejštinu. Ze známých jsme narazili na skupinku hráčů go (pardon, paduku) vedenou Vládou Daňkem, Františku Vrbenskou s manželem, olomouckou koreanistku Blanku Ferkelovou a Jardu Olšu, jr., který se zrovna zdravil s egyptologem Bártou. Jarda mi vysvětlil, že mám nemožnou kravatu, a dal nám názornou lekci, co dělat s kusem hovězího, který spadne na podlahu; správný postup je diskrétně jej kopnout pod stůl. Zažili jsme i diplomacii ruské školy, když jsem kývnul jednomu diplomatovi, že u stolku máme volno, přišli pak dva, načež se k nim připojil třetí a najednou jsme byli v menšině.

● **23. září** přijela na křest almanachu české poezie *Poslední zhasne* Dáša Mehešová. Michaela ji ubytovala a já se vydal do Kartouzské pro výsledky gastrokopie a pak se pokusil zajet do Arga pro autorské výtisky dlouho očekávaného projektu *Uvař raka*. Pražská MHD zjevně měla něco proti, protože tramvaj devítka spojující pohodlně obě místa byla zřejmě ve stávce, a já se do Milíčovy dostal čtvrt hodiny před odchodem Richarda Klíčníka na Hlavní nádraží na nějakou Wintonovskou akci. Takže jsem se jen dověděl, že zítra ráno odjíždí do Británie na komiksový festival či con, ani limitku Dana Browna jsem si nestihl prohlédnout.

● **24. září** mi kolem páté zavolal Marek Dobeš, že je na letišti, než dodal, že Václava Havla, stihl jsem se vyděsit, že se zase někde stávkuje za Palestince či platy a nestihne přijet na KJV. Vracel se totiž ze Spojených států, kde se zúčastnil s projektem *Ďáblova sbírka* filmového festivalu *UrbanFest 360° ORLANDO*. *Ďáblova sbírka* nominaci ve velmi silné soutěži, v jednom z filmů hrál i filmař a zpěvák Leon (*The Temptations*, 1998), neproměnila, ale i tak nám toho měl Marek oděný v kardinálské sutaně hodně co vyprávět. Dověděli jsme se hlavně, jaké výhody s sebou nese být nezávislým filmařem. Začal od svého „Byl jsem mladistvým intelektuálem“. Zmínil podíl na *Kájínkovi* a *Janu Žižkovi* a skončil *Ďáblou sbírkou*.

● **25. září** volá Jarda Olša, jr. se špatnou zprávou, darební Filipínci posunuli svůj večer o den a trefili se nám do příštího KJV, kam jsme chtěli pozvat účastníky Worldconu.

Opoledne se zastavuju v Čáslavské pro *Pevnost*, cestou potkám Toma Štípského, který má vzkaz pro Pagiho. Toho za chvíli potkám Na Břežance, kam jsem vylákal Frantu Novotného donáškou zeleniny pro Lindu. Ta mi na oplátku poslala broskvový džem s extra velkými kousky ovoce. (Ochutnal jsem a mělo to jen tu chybu, že najednou byla půlka skleničky pryč, druhá zmizela při snídani ☹.)

Počasí nás zahnalo do loveckého salonku a asi pach tamních vycpanin nějak aktivoval lovecké pudy fen Pavla Březiny, že se chovaly jako nezvladatelné a neutišitelné čubky. Možná i proto mladší generace lovila pokémony vedle ve výcepu.

● **26. září** se po letech (nepočítám Fénixcony) setkáváme se slovenskými staroscifisty Halienovými, kteří jeli za dcerou Veronikou do Jirkova, vlastně tedy jenom já; než se probili přes Prahu, odkvačila Michaela na komentovanou prohlídku *Ústavu makromolekulární chemie*. Zatímco ona prohlížela Wichterleho pracovnu a centrifugu z Merkuru, my s Milanem a Marikou probírali poslední roky. Asi že jsem musel mluvit za dva, tak jsem se nehlídal a moc je nepouštěl ke slovu. Napravíme to na Fénixu.

● **27. září** kolem poledne absolvujeme prohlídku depa Zličín a místní hasičské posádky. Metro už jsem viděl, ale kontejner na hašení elektroaut ještě ne. Vůbec je dnešní hašounství věda, vzpomínám si, jak jsme na rodné vsi trénovali odborné rozvinutí hadice a nasazení trysky, s tím bych dnes už nevystačil. Protože všechny komentované prohlídky a projížďky už byly zabukované, vrátili jsme se domů ještě včas na cestu do Statenic za Dášou a Petrem. Oběma jsem slíbil vydat knihu, Petrovi fotografických *Každodenností*, Dáše kuchařských cestopisů, tak bylo o čem povídat.

● **28. září** jdeme s Michaelou do Šárky na houby, našli jsme houby, v tom lese by je nenašel ani fandomový mykolog Slávek Slaboň, ale aspoň jsme natrhali nějaké ořechy. Opoledne se zastavil Jarda Olša, jr. pro kabel, díky kterému propojí svou starou PC plečku s moderním SSD diskem, samozřejmě už s USB C.

● **29. září** se budím celý pokousaný ze včerejšího bloumání lesem. **Příroda, skončili jsme spolu.**

Volby v Moldavsku dopadly proti očekávání hodně proevropsky, Rusové se rozčilují: *Západ falšuje volby lépe než my.*

● **30. září** Prvníáči za sebou mají první měsíc školy. Ještě osmáct let a mají to za sebou. Tedy jestli nepůjdou na medicínu.

● **1. října** v Luxoru křtí Vilma knihu *Kroniky beskydských dračků*. Doufal jsem, že dnes škubnu s *Interkomem*, některým čtenářům zjevně chybí, snaží se mě popohnat posláním předplatného na rok 2026, ale předplatné je ta méně důležitá složka, hlavní jsou články, kterých se mi teď nějak nedostává.

Před Luxorem jsme se zastavili skoro naproti v Akademii, Miša shání nějaké krkonošské kalendáře, nesehnala, ale já ve slevěch pod schody objevil *Český literární samizdat* od Příbáře za 250 Kč. Hned jsem si jeden koupil místo mého ošmátného. A taky Mandysovu antologii *Praha Noir*, před lety, když vyšla, mi asi přišla drahá, teď byla za stovku.

Do prvního patra Neoluxoru, nebo teď už Luxoru (nevýznám se v tom) jsme pak přišli s předstihem, takže bylo ještě místo k sezení, ale brzy po nás dorazila spousta menších dětí v doprovodu rodičů, aha, takže nepůjde o fantasy, natožpak romantasy. Vyhlíželi jsme Vilmu, ale buď ne dost ostražitě, nebo přišla ještě před námi a ukrývala se v zákulisí. Postihla ji nějaká rýma, naštěstí autor ani nepočítal s tím, že by ona nebo přítomná ilustrátorka knihy něco říkaly, takže to moc nevadilo. Doufejme, že se do soboty před odletem do Japonska uzdraví.

● **2. října** mi Marie Michlová napsala, že ve středu učí do osmi, takže je nám shánět pro KJV jiný program.

Volby 2025

● **3. října** se jedu do Bruselské dovědět, jak je to s mou spánkovou apnoe (asi s tím budu muset něco dělat), a rovnou odtud volit. Průzkumy naznačují, že si klidně mohu ušetřit cestu, ale abych si to později někdy nevyčítal.

● **4. října** všude okolo zuří volby, ale nám začínají *Dny (pekelné) architektury*. Dnes absolvujeme *Dům zemědělské osvěty* s velkou *Knihovnou Antonína Švehly* pro zemědělce, badatele i pěstující veřejnost. Něco jsme se dověděli o Gočárově (ten jeho palác byl od zadání do předání postaven za dva roky) a Švehlovi (nedoceňovaném muži 28. října). Po prohlídce, která se chválabohu odehrávala hlavně vsedě (v kubistickém *Modrém salonku*, možná ho znáte z inscenací o První republice, a v hlavní posluchárně), jsme se kolem jedné rozhlíželi po nějakém stravovacím zařízení, a takřka přes ulici jsme objevili velmi příjemný podnik *U Dandů*. Kdyby vás někdy přepadl hlad v blízkosti rohu Slezské a Blanické, nedejte se odradit vizuálem předrevoluční trojky. Restauraci najdete i podle vysoké větrací věže metra hned vedle.

Miša se pak ještě vetřela na prohlídku DBK, ale to jsem já už v teple domova piloval titulky filmu *Poslední tanec Salome*.

● **5. října** máme po volbách, opět všichni zvítězili. I když Piráti letos asi nemuseli být vykroužkováni koaličním partnerem, podobně jako STAN to zvládli sami, díky progresivistické kampani *Zakroužkuj ženu*. Takže ačkoli má letos Pirátstvo v Poslanecké sněmovně místo čtyř osmnáct zástupců (jaký lepší doklad toho, že si Babiše zasloužíme, ještě chcete), muži jsou mezi nimi jen ve třech exemplářích a nastala tam i velká generační obměna. Podobně byli za koketování s progresivismem potrestáni i Starostové a nezávislí, tam je na devět kohoutů třináct slípek. (Více na straně 24 Lucie Sulovská.) Nečekám, že tyto strany budou po příštích volbách ještě existovat.

Z celkových výsledků voleb mám dojem, že si české voličstvo řeklo, že dobré možnosti jsme už zkusili, teď musíme oprubovat ty zbývající. Možná podle amerického vzoru: *raději hrozny konec, než hrůzu bez konce*.

Dny architektury nám pokračují návštěvou budovy bývalého hotelu Graf (na IPPáku), bohužel bolševici a bordel devadesáté způsobili, že se nám z krás secesního domu zachovala jen nepatrná část vstupních prostor, ale i ta stála zato. Dověděli jsme se, že se v místní kavárně scházel pražský Harley klub (snad nejstarší na světě, včetně USA). Ze střechy budovy jsme si za vytrvalého mženi prohlédli velkou část Prahy, a opravdu to není město pro cyklistiku, jak jsem si uvědomil i při přesunu

Břetislav Benda, *Žena vstupující do lázně*, 1969. Foto Jan Kuděj

k televizní věži na Strahově, kde nás ve tři čekala prohlídka usedlosti Kneislovka. První zpráva o ní pochází z doby Rudolfa II, kdy je majiteli Mikuláš Skalckému odpuštěna daň z (asi tichého) vína. Součástí areálu je kaple sv. Jana Nepomuckého z roku 1724. O restauraci usedlosti se pokouší *Svěřenecký fond Kneislovka*, ale jeho tahouni se nechtějí učit novořeč, kterou je třeba žádat o granty od města a ministerstev, takže vše financují jako soukromníci, ale je to úkol spíše pro nějakého miliardáře. Během výkladu nás dešť zahnal do bývalé sakristie, a když se pořádku zlepšilo, porozhlédli jsme se po zahradě. Tam je k vidění několik soch původně z pražských parků, kde je vandalizovali puberťáci, nebo byly ukradeny a podařilo se je zachránit, namátkou: *Čtrnáctiletá*, (Karel Dvořák, 1927), *Žena vstupující do lázně* (Břetislav Benda, 1969), *Po koupeli* (Jiří Kryštůfek, 1977), *Touha* (Vilém Amort, 1907). Až to bude možné, běžte se tam podívat, kdo ví, jak dlouho taková objektivizace ženského těla bude ještě veřejnosti přístupná.

Zpáteční cesta opět vylepšená deštěm, duhou i vynechaným autobusem mě přiměla k rozhodnutí omezit svou účast na podobných podujatích, jedině že byste mě přesvědčili o opaku, milí čtenářové.

Zase Ruzká klazika

● **6. října** jsem zjistil, že zjevně nejde vymyslet nic, co by (v Rusku) neuskutečnili. Před časem jsme se tu zmiňovali o knize *Ruzká klazika* slovenského autora Daniela Majlinga, ve které literáti ve fešáckém gulagu píšou další díla autorů s pozměněnými jmény jako: Dostojevzski, Tolsztoi či Toorgenef, a naplňují tak čtenářskou touhu po ruské klasice. A dnes v Liďovkách čtu: „Dvě nakladatelství, *Vremja* a *AST*, našla originální řešení, jak prolomit izolaci Ruska. Vymyslela si fiktivní zahraniční spisovatele, za něž knihy napsali takzvaní stínoví autoři.“ V samotném nakladatelství *AST* tento způsob tvorby označili za „tradiční literární techniku“, která má pomoci navázat těsnější vztah knihy se čtenářem a zdůraznit autenticitu.

„Co je na tom, že se v Rusku imituji japonští básníci? Vždyť my imituje me i demokracii,“ řekl na to politolog Konstantin Kaláčov.

Odpoledne se dovídáme, že zemřela **Dana Drábová**. RIP

● **7. října** jdeme na poslední akci dnů architektury *Praha – veřejný prostor jsme my: Echo Masaryčky*. Asi nějaký aktivizmus v praxi, snad bude počasí na procházku. Ale o tom až příště. A snad dříve než za dva měsíce, ale to závisí i na vás.

Zdeněk Rampas

pokračování ze str. 1

Martin Fajkus, Cellindra, Hynek Ožana, Anina Perpello, Miroslav Vlach, Tomáš Laube, Alexis, Tess Kovanicová

Auditorium „správců“ kupodivu nejvíce zajímalo, jak jsou pořadatelská města vstřícná a bezpečná pro LGBTQ+ lidi a pak rozměr tamních židlí. Pravděpodobně s myšlenkou na morbidně obézní americké fanoušky a návštěvníky. Zda a jaké zkušenosti má zájemce s pořádáním conů (Vašek jich za posledních 30 let uspořádal na devadesát), nikoho moc nezajímalo.

Vlastní pořádání conů je naopak spoutáno spoustou administrativních a byrokratických omezení, které pravděpodobně původně měly zabránit nejhorším ostudám, pokud se Worldcon svěříl nějakým nadšencům na druhém konci světa, ale dnes jsou spíše svazující.

Pár slov jsem prohodil s JWP, těžkou váhou české sci-fi, skutečně, seděl na kraji lavičky a když ostatní vstali, tak ji převážil. Potom s Merlinem, pomohl mi najít Cellindru, a pak jsem se přidal k hloučku Štěpána Kopřivy a Pavlu Kouckého a Renčina. Když Pavlové zmizeli, poděkoval jsem Štěpánovi za příspěvek do textu k Ondřejovým osmdesátnám. Potěšilo mě, že příslušný *Interkom* celý přečetl, dokonce ocenil postřeh v mé mladické recenzi *Něco je jinak* z roku 1982, že kniha umenšuje význam díla Ludvíka Součka ve prospěch Josefa Nesvadby.

Někdy pak jsme si poslechli *Epochální autorský mix*, rozhovor s Jiřím Dittrichem, Lucii Lukačovičovou a Tomem Petráskem. S Pavlem Koutským jsme se potkali ještě jednou, když se jako baby sitter staral o mimčo Kristýny Sněgoňové a Leoše Kyši „Kotlety“. S kočárkem jsme potkali i Kačenku Maru z byvšího Islingtonu. A se dvěma dětmi, Kazi a Leonardem, Adélku kdysi Červenkovou z téhož klubu, která nám pomáhala v Akademii SFFH.

U Vilmy jsme si zamluvili dva akvarely a vydali se domů.

Zdeněk Rampas

Vilma později napsala: Včerejší PevnostCon byl moc fajn a děkuju organizátorům (Daniel Storch, Míla Linc a další) za super příležitost vylézt z komfortní zóny dalším novým směrem: poprvé v životě jsem se pokusila o roli trhovkyně! Účastníci conu mohli navštívit mou výstavní síňku, která vznikla kombinací

skládacího altánu, mulčovací fólie, několika vánočních ubrusů a kempingových stolků, a tam si prohlédnout (a případně zakoupit) moje akvarely a olejomalůvky. Bez pomoci mého skvělého manžela, který blokoval ústupové cesty, bych asi hned na začátku v panice uprchla; ale pak se najednou ukázalo, že o obrázky je zájem (dokonce natolik, že už mám domluvený komisní prodej a další výstavu, tu už snad dokonce bez mulčovací fólie a pod střechou). Děkuju všem, kteří si obrázky pořídili, snad jim budou dělat radost!

V půlce dne jsem si pak šla „odpočinout“ na besedu a křest antologie *Daleké království* editorek Lucie Lukačovičové a Terezy Kadečkové, kde mám povídku „*Královna růží*“, pozdravila se s kolegyněmi autorkami (a seznámila s několika, které znám jen z netu), nahrála příspěvek do podcastu Terky Janišové o pohádkách, pak zase honem zapadla do síňky, protože chléb trhovce je holt tvrdý a bez sacharidů a provozování *Zátěží s chapadly* není žádná sranda. Pak začalo přšet a došlo sluneční světlo, takže jsme s manželem všechna akvarelová chapadla a houby urychleně sbalili a utekli... čímž se omlouvám všem, se kterými jsem se nestihla rozloučit. Holt dopovíme si to příště.

Vilma Kadlecká

Výsledky ročníku 2025 literární soutěže Vidoucí

1. místo: *Mez humanity* od Aniny Perpello
2. místo: *Podnájem k nezaplacení* od Miroslava Vlacha
3. místo: *Nebe s cizími hvězdami* od Hynka Ožany
4. místo: *Zkouška víry* od Tomáše Laubeho
5. místo: *Stín bílých očí* od Miloše Musila

Vítězka *Vidoucích*, Anina Perpello, si kromě cen od sponzora soutěže, časopisu *Pevnost*, odnesla i keramickou trofej Vidoucí, letos v tmavě zelené barvě, kterou pro soutěž každoročně tvoří Jitka Kušková. Autorka nám prozradila, že zelená je její nejoblíbenější barva.

<https://vidouci.cz/>

Co přinesl Worldcon české fantastice v anglickém překladu?

Co mají společného fantastický román z úsvitu 20. století, současná povídková antologie, filozoficky laděná sci-fi inspirovaná biblickým příběhem, dobrodružná space opera, vzdělávací komiks a monografie česko-amerického autora z první poloviny minulého století? Vše jsou to české překladové knihy představené na letošním Worldconu v Seattlu, a tím jejich výčet zdaleka nekončí.

Česká fantastika se celosvětově proslavila především díky Karlu Čapkovi, který v roce 1920 poprvé použil slovo „robot“ ve své hře *R.U.R. (Rossum's Universal Robots)*. Zdejší fantastická literatura má ovšem na kontě daleko více než jen roboty. Cílem početné české delegace na Worldconu (World Science Fiction Convention) – zatím první oficiálně organizované české účasti – bylo ji představit v celé její ohromné šíři. Proto se tamní účastníci mohli dočkat křtů původní antologie nejnovější české fantastiky s titulem *From the Land of Robots and Golems* (sestavené mou maličkostí), původní nové space opery Jana Kotouče *Unholy Compromises*, zasazené do světa jeho populární série *Central Imperium*, i představení hned dvou novinek z pera Martina Vopěnký: románu *The New Planet* (česky *Nová planeta*; Mladá fronta, 2015) inspirovaného silným příběhem Josefa a jeho bratrů, ovšem zasazeného do daleké budoucnosti, a realistického románu *The Back of Beyond* (Moje cesta do ztracena; Ikar, 2024).

Zapomenutý česko-americký povídkář

Vopěnkův román *The New Planet* pokřtil vzácný host: překladatel Carleton Bulkin, který má na kontě mimo jiné nedávný překlad Karáskova *Manfreda Macmillena (Román Manfreda Macmillena*; Neumannová, 1907) do angličtiny.

Bulkin je také autorem překladu unikátního románu Emilie Procházkové, první české autorky science fiction, který v USA vyšel loni pod názvem *The Martians* (původní české vydání *Marfané*; Zmatlík a Palička, 1922). Zájemci o historii české fantastiky ovšem nemuseli zůstat jen u beletrie samotné; na Worldconu se poprvé představila také původní monografie *Dreaming of Autonomous Vehicles – Miloslav (Miles) J. Breuer: Czech-American Writer and the Birth of Science Fiction* z pera Jaroslava Olši, jr., který díky své unikátní pozici znalce sci-fi a diplomata (působil jako generální konzul v Los Angeles) dokázal napsat první ucelený životopis českoamerického spisovatele, jednoho z průkopníků žánrových povídek na pomezí 20. a 30. let minulého století, který byl znám jako spoluzakladatel americké science fiction, ale o jeho české literární dráze v amerických krajských časopisech se dosud nevědělo. V rámci panelové diskuse s Janem Vaňkem jr. na četbu Breuerových povídek i setkání s jeho literárními následovníky zavzpomínal slavný americký sci-fi spisovatel Robert Silverberg. Ten jako editor ve svých antologiích vydával mj. právě Breuerovy povídky, aniž tehdy ovšem věděl, že se jednalo také o českého tvůrce.

Stranou nezůstaly ani české cony, které představil organi-

zátor Festivalu Fantazie, Comic-Conu Prague a dalších akcí Václav Pravda (a současně předběžně ohlásil kandidaturu na Worldcon v Praze počátkem 30. let), nebo komiks (například komiksová adaptace Čapkova dramatu *R.U.R.* od Kateřiny Čupové či vzdělávací komiks *Secrets of The Nano-World* z dílny Fyzikálního ústavu AV ČR). V neposlední řadě český gaming představil Martin Klíma, jeden z autorů světově úspěšné počítačové hry *Kingdom Come: Deliverance* a také dlouholetý fanoušek science fiction, známý jako editor jednoho z prvních československých fanzinů. Mimo celé řady panelových diskusí se s českou fantastikou mohli účastníci seznámit na dvou oficiálních stáncích (zaměřených na české cony a kandidaturu na budoucí Worldcon, resp. na fantastickou literaturu) a na knižních křtech. Autorská čtení i křty proběhly v oficiální české suite v hlavním kongresovém hotelu Sheraton Grand a dočkaly se tam mnoha desítek návštěvníků. Kniha Jana Kotouče *Unholy Compromises* se dokonce na křtu vyprodala. Další zájem o českou kulturu projeвили čeští krajané na setkání v pivovaru Obec, které zorganizoval nový český honorární konzul v Seattlu Pavel Doležel. Pivo z Obce podle české receptury se dostalo právě i na knižní křty v české suite. Logistiku akcí i správu stánků zajišťovala Aneta Campbell, která má na Generálním konzulátu ČR v Los Angeles na starosti kulturní prezentaci.

Worldcon v Praze?

Mohou se návštěvníci Worldconů těšit na podobně rozmanitý program české fantastiky i do budoucna? To je samozřejmě dáno také zapojením institucí; natolik rozsáhlá česká účast jako letos by nebyla možná bez podpory jednak Ministerstva zahraničních věcí ČR (fond na podporu bohemistiky) prostřednictvím Generálního konzulátu ČR v Los Angeles (a to především díky konzulovi Olšovi), jednak Českého literárního centra a v případě antologie také spolku American Friends of the Czech Republic a dalších sponzorů. Letošní účast má přitom měřitelné dopady: většina knih, které byly typicky dovezeny na místo po cca 60 kusech na titul, se rychle rozprodala či váženým hostům rozdala. Zájem byl jak o soudobou českou fantastiku nejrůznějšího ražení, tak o její dějiny. Mimo prodejních čísel byl i díky propagačním materiálům CzechTourism nepochybný také zájem o Prahu a ČR – jak jakožto možné místo konání budoucího Worldconu, tak pro běžnou turistiku.

Nabízí se srovnání s dřívějšími ročníky; osobně jsem se zúčastnila Worldconu 2014 v Londýně, 2017 v Helsinkách, 2019 v Dublinu a 2024 v Glasgow. Tipicky bývala z vlastní iniciativy na místě hrstka Čechů (mimo mě například editor Martin Šust, publicista Jan Vaněk jr. a autor Jan Kotouč; ani jednou všichni pohromadě) a účastnili jsme se panelů o překladové fantastice nebo o svých dalších oborech, ale bez ucelené účasti v podobě panelů, knižních křtů či stánků byl dopad na povědomí o české fantastice spíše mizivý. Jednotlivé výsledky by se vysledovat daly (ostatně na dřívějších Worldconech se mi příležitostně podařilo domluvit spolupráce např. na antolo-

gii *Life Beyond Us*), nicméně se jednalo spíše o dopady týkající se jednotlivých autorů a autorek než české fantastiky jako celku.

Historicky první oficiální česká účast, výjimečná i v kontextu účasti jiných států, tedy oproti nezávislé účasti jednotlivců jasný dopad má; jaký má ale dopad Worldcon oproti tradičním knižním veletrhům? Tam by bylo srovnání vzhledem k žánrovému zaměření obtížnější, nicméně spisovatel a předseda Svazu českých knihkupců a nakladatelů (SČKN) Martin Vopěnka se vyjádřil: „Worldcon byl nesmírně obohacující zkušenost, mezi účastníky tu panoval o českou literaturu nečekaně velký upřímný zájem. Oproti klasickým knižním veletrhům člověku dodá spoustu energie.“

Další srovnání, které se zde vysloveně nabízí, je právě s tradičními veletrhy, například s Mezinárodním knižním veletrhem ve Frankfurtu nad Mohanem, kde bude ČR v roce 2026 hlavní hostující zemí. Frankfurt je nicméně akcí „od byznysu pro byznys“, což je dané i tím, že veřejnost nemá na prvních několik dní veletrhu přístup. Worldcon proti podobné „top-down“ organizované akci stojí v prudkém kontrastu: jde spíše o „bottom-up“ akci, kde sice výběr vystavovatelů a program mají na starost místní organizátoři, náměty na ně ale vycházejí téměř výhradně od jednotlivců či drobných živnostníků: menších nakladatelství, spolků, autorů, umělců i samotných fanoušků. Neličený zájem lidí možná vychází právě z toho – nejsou tam proto, aby odhadovali potenciální prodeje a uzavírali velké smlouvy (ač i to se samozřejmě děje), ale především aby objevili nové zajímavé knihy.

Seattle proto nebyl tak docela předeherou Frankfurtu, spíše jinou cestou, která se soudě dle ohlasů osvědčila. Časová blízkost vůči hostování na frankfurtském veletrhu je daná především tím, že do poloviny srpna působil jako generální konzul ČR v Los Angeles (a tedy pro západní pobřeží USA, kam spadá i Seattle, byť ten má svůj honorární konzulát) Jaroslav Olša, jr., který je při úspěšné diplomatické kariéře také znalcem science fiction a dříve umožnil čilou kulturní výměnu např. mezi ČR a Filipíny, kde působil jako český velvyslanec. Shodou okolností se příští Worldcon koná právě v blízkosti Los Angeles, a ačkoli Olšov post na konzulátu již vypršel, je zde velká naděje na návaznost kulturních aktivit. V roce 2027 se Worldcon uskuteční v kanadském Montrealu. Pro rok 2028 je zatím místo konání nejisté a nejhvěřejšími kandidáty na roky 2029 a 2030 jsou irský Dublin, resp. kanadský Edmonton. Pro rok 2031 bude (zatím jen soudě dle zákulisních drbů) možná kandidovat americké San Antonio – a patrně také Praha!

Budoucí možnosti

Ovšem neopakovali bychom se, kdybychom se v podobném stylu účastnili i příštích Worldconů? Osobně jsem přesvědčená, že to nehrozí; pokaždé lze mít po ruce něco nového a zajímavého. Po besedách, kterých se účastnila autorka Vilma Kadlecká, se řada posluchačů ptala po překladu její série *Mycellium*. Z té zatím v angličtině vyšly úvodní kapitoly první knihy (objevily se jako ukážka v antologii *From the Land of Robots and Golems*), nicméně projevový zájem snad povede

Ze slavnostního křtu románu Martina Vopěnky *The New Planet* v oficiální české suite. Zleva autor, kmotr knihy Carleton Bulkin a Julie Nováková

k překladu alespoň celého prvního svazku. Nejspíše již během příštího roku by také mělo vyjít unikátní anglickojazyčné kompendium historické české fantastiky, přeložené a sestavené již zmíněným Carletonem Bulkinem. Bude také pokračovat vydávání dalších dílů *Kroniky české science fiction* (zatím vyšly dva z pěti plánovaných: *From the Land of Robots and Golems* se soudobými povídkami a *Bradbury's Shadow*, který představuje povídky vydané původně v 80. letech 20. století).

Na nominace na prestižní žánrové ceny jako Hugo (předávané právě na Worldconu) či Nebula si soudobá česká fantastika sice musí ještě počkat, ale možná nebudeme muset čekat dlouho – horkým železiskem v ohni je již zmíněná Olšova monografie o Milesi (Miloslavu) Breuerovi, v kategorii Best Related Work totiž není taková konkurence jako v kategoriích prozaických. Stejně tak uspořádání Worldconu v Praze by bylo prestižní záležitostí, která by do hlavního města přitáhla světově známé hosty a jejich fanoušky a velmi pravděpodobně umožnila další vlnu rozmachu české literatury do zahraničí. Nebylo by to zanedbatelné ani z pohledu kongresové turistiky – v Seattlu bylo osobně přes 5500 účastníků ze 42 zemí světa a loňský Worldcon v Glasgow měl dokonce bezmála 8000 účastníků; zejména nyní evropské Worldcony „táhnou“, což je pro Prahu příležitost.

Už letošní Worldcon vedl přinejmenším k jedné rozjednané spolupráci, kterou snad bude brzy možné zmínit. Česká fantastika totiž neunikla literárním agentům – a ani novinářům, například seattleskému korespondentovi *Forbesu*, Bruceovi Dornineymu. Ten připravuje článek o původu výrazu „robot“ a zobrazení robotů v science fiction.

U robotů jsme začali a opět se k nim vrátíme; jedná se o příliš silnou stopu české fantastiky i prvek světové sci-fi, než abychom je mohli vynechat. Současně ale bylo i z představení české literatury na Worldconu zřejmé, že se nejedná „jen“ o sci-fi roboty nebo fantastické golemsy, ač jsme se jimi ve světě proslavili. Fantastika z české kotliny má světu co nabídnout – a po Worldconu už je zřejmé, že kromě nabídky tu zcela jistě existuje i poptávka.

Julie Nováková / iLiteratura

Čím temnější, tím lepší

Pokoušet se, a zvlášť mimo oblast anglosaského světa, o recenzování novinek Stephena Kinga je trochu marnost. Zřejmé je i proč. Např. na Wikipedii už brzy po vydání děl narazíte na jejich podrobné a celkem sofistikované obsahy. Což i v případě krátkých povídek; ale co, do toho!

České vydání povídkové sbírky Stephena Kinga *Čím temnější, tím lepší* má sice v roce 2024, ale objevilo se na pultech až koncem března 2025. I jako dílo (výtečné) překladatelky Adély Bartlové. – Ta převádí „poznámky“ za některými Američanovými texty pomocí příhodného slova *myšlenka*, ale sám bych užil slovo *pomyšlení*. Proč? *Pomyšlení* spíš vyjádří určitou a snad i delší dobu trvání... myšlenky, která se jindy může jen kratičce zablesknout. Takovýto pouhý záblesk – podle mého názoru – neodpovídá podobnostem, které nabyl ten či onen Kingův příběh ve vztahu ke stylu a ke způsobu psaní autorů, co jej inspirovali.

Příklad? Předposlední povídka *Snící*, což je úděsný horor sepsaný i „s myšlenkou“ (pomyšlením) na Cormaca McCarthyho (1933–2023). O čem se tu vypráví a kým ještě byl King při psaní ovlivněn?

Jde o šanci, kterou snad mohou dostat vytipovaní lidé během spánku. Zvednou-li „podlahu“ snu a podívají-li se „pod“ sen.

V povídce to představuje konkrétní „zdvih“ konkrétní podlahy v dšsuplném domku s červenou střechou a zelenými dveřmi. Pro někoho z pokusných králiků bude podlaha snu moc těžkou, ale hle, jiný úkon zvládne k šilené radosti výzkumníka. „Sny jsou bariérou mezi námi a nekonečnou maticí existence,“ spekuluje zde podivný badatel Elgin... a dobrovolníky, se kterými pracuje a sepsal pitvorné smlouvy, nechává vstupovat do reality umístěné „pod snem“... Těžko tu nevzpomenout i na film *Počátek* (režiséra Nolana), ale King vkládá do „spárů Elginových“ spíš starou Lovecraftovu knihu *Za stěnou spánku* (skutečně je tu využita) a celek prý psal „s pomyšlením“ na (americkou) spisovatelku Evangeline Waltonovou (1907–1996), svéráznou autorku fantastní tetralogie *Mabinogion* (1936–1974) i dalších neuvěřitelných románů, ještě dodnes kompletně nevydaných...

Svým zvukem ovšem *Snící* připomíná spíš Kingovu moderní verzi *Frankensteina*: román *Revival* (2014).

„S pomyšlením“ na to, že se můžeme vyskytovat ve vlastním snu, aniž to zrovna tušíme, pracuje i další Kingova – v této knize přítomná – povídka *Finn*, inspirovaná Bierceovým (dšsuplným) *Případem na mostě přes Soví řeku*. U Kinga se, pravda, nejedná o popravu oběšením (a momenty těsně před ní), ale jde spíš o variantu povídky *V místnosti smrti* (1999).

Ta rozhodně nepatří k nejlepším Mistrovým pracím a příběh se, a to je dobře, začne protentokrát ubírat jinudy: v osudné

místnosti se mučí prostřednictvím naplno pouštěných rockových songů, a to úplně konkrétních, přičemž „pošahaný“ trýznitel snad až příliš sofistikovaně dumá o potenciálně možné Elvisově homosexualitě.

„S pomyšlením“ na další klasickou autorku Flannery O'Connorovou (1925–1964) napsal Stephen King i text *Slide In Road*: příběh starého otce, který je – během přepadení – jednoznačně konfrontován se zbabělou (a i jinak nedobrou) povahou vlastního syna.

Další z krátkých povídek *Laurie* je příběh o vražedném floridském aligátorovi, titulním hrdinou je však krásná fenka, kříženec border kolie a mudiho.

Odborník na turbulence je letecká historika, kterou lze interpretovat i pouze jako vtipné líčení způsobu, jímž uvnitř letadla získám ženu skrze odvyprávění věrohodného a kouzelně baron-prášilovského příběhu, týkajícího se jistě schopnosti mě samotného...

Zde by mohl být konec, ale přidání odstaveček ukáže, že budeme hrdinův „výmysl“ muset vnímat jako skutečnost, i kdy-

by neuvěřitelnou.

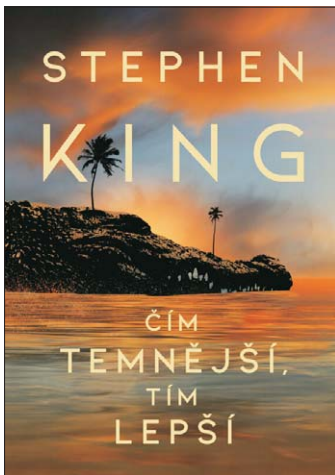
Rudé znamení je pak realistický odraz příběhů typu *Invaze zlodějů těl*, ve kterých má pokaždé někdo pocit, že lidstvem pronikají mimozemšťané; a tak je leckdo jimi prostoupený s to třeba vraždit.

Čím temnější, tím lepší obsahuje – vedle už zmiňovaných a občas až nemístně krátkých textů – i dvě delší prózy, a to především *Noční můru Dannyho Coughlina*.

Titulnímu hrdinovi se zdá, že je kdesi zakopána dívka. Jede na místo, skutečně objeví tělo. Nález telefonicky hlásí policii, pro jistotu anonymně, a má „fajn pocit“. Pomohl. Ale ten pocit jej přejde. Nebylo těžké telefon zaměřit a má na krku „Columba i paní Columbovou“. A Columbo bohužel není Columbo, ale jakýsi novodobý Javert – z *Bídníků*. Tam, jak víme, šel nekompromisně za Valjeanem – a roku 1978 jej ve filmu dokonce ztvárnil i Anthony Perkins, známý z *Psycha*. Jak víme z Hugo-va díla, nevěří Javert v Boha, ale věří pouze lidským zákonům, a je fanatik, co páchá ve finále sebevraždu z přesvědčení. A jak tomu bude u Kinga?

On neúnavného policistu pojmenoval (zpola žertem) Jalbert a vymyslel mu vtipný handicap, který v ději sehraje podstatnou roli. Handicap tkví v tom, že je Jalbert zvyklý ne snad permanentně, ale často v duchu počítat. I počítá a počítá a občas omylem i vysloví některou cifru nahlas, aniž si to uvědomuje. Té úchylce se odborně říká *aritmomanie* a na rozdíl od *prorockých snů* (v povídce jsou hned dva) je vědecky prokázána a zdokumentována.

Co víc? Víme, že jste možná zrovna tenhle Hitchcockův film neviděli, nebo dávno zapomněli, ale je to *Nepravý muž* – v titulní roli s Henry Fondou –, který se také podobá tomuto příběhu

o *Noční můře*. Tak či onak mají policisti nevinného vždy za pachatele, i je zoufalý; ale čím upřímněji se snaží z obvinění se vykroutit, tím hloub upadá – do lepkavé pavučiny.

Na výši ale americká policie přece bývá a to King chápe: justiční omyly se dějí zřídka. Už to ani není možné: přihlížíme k DNA a jsou další vychytávky; přičemž detektor lži byl naopak odsunut na vedlejší kolej: není spolehlivý. Trefa mimo terč je tudíž takřka nemožná, ale ve světě bez Javertů. Ehm... Jeden se přece může najít. Ne? A on... Bude natolik fascinován a polapen vizí, za kterou se vydá, že i ty důkazy může schopně přidělavat.

Výsledná povídka je tím pádem úžasná, ale prostě nečekejme absolutno. Pointa přijde, je však, řekl bych, až moc tažená z rukávu. Vždyť úvodem nakousnuto nebylo nic a klidně smělo vše končit úplně jinak. Ba naopak. A text by i dál držel pohromadě. Navíc... Hugův Javert přece nepůsobil jako blázen, zatímco Jalbert tak počne fungovat brzy.

Jako pro radost si King napsal úvodní povídku *Dva talentovaní pancharti*, přičemž námět vychází z otázky, kterou si někdy pokládáme tváří v tvář nějakému z autorů bestsellerů: proč zrovna on? Nepodepsal na křižovatce smlouvu s ďáblem? Nepojídá v skrytu lidské maso, že je taková celebrita?

V Kingově textu se odhalí, že se cosi podobného přihodilo, souvisí to ale víc, nesmějme se, s UFO.

Tak talentovaný a produktivní autor jako Stephen King jistě má právo se občas lehce opakovat – a napsal před dávnějším časem i román vyprávěný vdovou po spisovateli, Kingově alter egu. Je to zde zase – a i *Pancharti* hádají, co nečekaného se semele po autorově smrti. Vše neovlivníte, i kdybyste se rozkrájeli, i kdyby za vámi stálo sto právníků. A naopak ...se neví, zda se nenajde závěť, která vnese světlo i do bizarní příčiny „božského fortelu“... Pišete-li celý život „jako mašina“, repetitivním se asi nevyhnete a zmíněná už *aritmomanie* a její projevy zas upomínají na román *Beznaděj*, ve kterém už taky „strašil“

policista a kde také on spravedlivě hovořil, ale mezi slova občas plivl jistý absolutně hrůzný výraz; zdánlivě beze smyslu.

I napsal King také román *Cujo* alias vyličení toho, jak titulní vzteklý pes tři dni obléhá ve voze uzavřenou část zoufalé rodiny... V naší sbírce připojil k té hrůze pokračování a napsal ho, jak tvrdí, „s pomyslením“ na klasika krimi-románu Johna D. MacDonalda. Tento delší text se jmenuje *Chřestýš*; sice už zde nepracuje žádný další Javert, ale vrací se tu motiv neprávem z vraždy obviněného hlavního hrdiny, na kterého vše ukazuje... Ach ano, Stephen King si může dovolit dost. A hezké je i to, že nikterak zarputile nepředstírá, že by tučet nových povídek vysnil na úplně prázdné zelené louce. Od toho, aby pokaždé podobně dřít nemusel, má prý synovce Jonathana Leonarda, a cituji z doslovu: „Jon se hrabal se v mých starých věcech, z nichž jsem mnohé nedokončil a dávno na ně zapomněl, a posléze okopíroval šestistránkový fragment. Poznamenal, že je *moc dobrý* na to, aby nebyl dopsán.“

Nu, a King po sobě pra-dílo přečetl a přiznat jisté kvality mu musel. A tak se aktuálně jedná o první stránky povídky nazvané *Odpovídající* (tj. Muž, který odpovídá), vzniknuvší částečně roku 1977, kdy bylo Kingovi třicet.

A ještě jiný příklad tohohle typu speciálně „tvůrčí“ práce, přičemž slovo tvůrčí nechápu pejorativně? Opět citujeme:

„Mohu jen děkovat redaktorce Julii Eugleyové, která vyhrabala desítky starých povídek, z nichž většina byla hrozná. Ale dvě... si říkaly o to, abych je dokončil.“

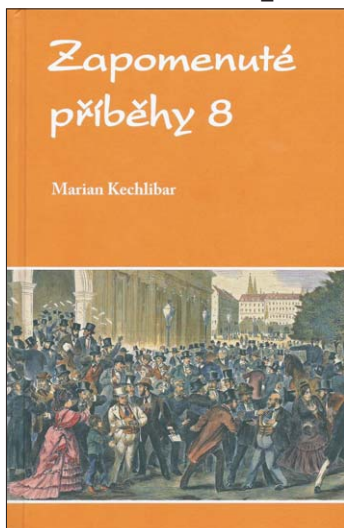
Které dvě, autor bohužel nespecifikuje, avšak titul jeho nejnovější knihy *Čím temnější, tím lepší* je inspirován písní Leonarda Cohena *You Want It Darker*.

Ivo Fencel

Stephen King: Čím temnější, tím lepší. Z originálu You Like It Darker (New York 2024) přeložila Adéla Bartlová. Ilustroval Lubomír Kupčík. Vydalo nakladatelství Pavel Dobrovský – BETA. Praha. Březen 2025 (s vročením 2024). 488 stran.

95%

Jsou tu Zapomenuté příběhy 8, hurá

Tohle se nikdy nepřejí, ve dvanácti kapitolách, které pro nás vybral a sestavil Marian Kechlibar, předznamenáním opatřil Václav Čílek a předmluvou Ondřej Neff, se mezi jiným dovíte:

- co to znamená, když „medvěd padá z okna“,
- kdo byl největším – a přitom zapomenutým – českým politikem,
- jak padla řecká junta,
- kdo byl Fuchs a proč bylo jeho úkolem hlídat u dveří,
- jak sovětská biologie propadla na desítky let smrtícím bludům,
- kdo a jak podvedl nacistu Göringa,
- jak se křížácký král ocitl „v očistci na zemi“,
- jak Island k dnešní prosperitě přišel,

a mnoho dalšího. Já se třeba dověděl, že bankéřský rod Petschků pocházel z Peček u Kolína (stejně jako jedna moje teta :-).

Kniha je doprovázena barevnou a opravdu rozsáhlou obrazovou přílohou.

Škoda jen, že tu spoustu zjevně s láskou a nadšením dělané práce znehodnocuje místy odfláknutá sazba. To mi vadilo už u prvních *Zapomenutých příběhů* (ještě bez čísla). Chtěl jsem Marianovi napsat, ale moje drahá polovička byla proti a já si uvědomil, jak vypadaly moje první knihy. Ale to se za tu dobu v nakladatelství *Klika* nic nenaučil? **ZR**

Depeše z Worldconu

Budou to dva měsíce, a už se to rozplývá jako sen; a jak říká moje matka, zkušenost je nesdílitelná; a beztak mám autorský blok. Nicméně byv žádán, abych také přispěl nějakou vzpomínkou (a splatil tak fandomu, co jsem mu dlužen prostřednictvím rozpočtu ministerstva zahraničí, ani nemluvě o nehmotných investicích za předchozí desetiletí), můžu aspoň sebrat [s *nejnutnějšími vysvětlivkami pro kontext*] krátké okamžité imprese, jež jsem ve volných chvílích zasilal Zdeňkovi a spol., doufaje, že to vyváží jistou oficióznost již publikovaných článků a že mi případná neuctivost nebo nediskrétnost bude odpuštěna.

Především ale musím vyjádřit své díky všem zúčastněným, a zvlášť Julii Novákové, která vedle toho, jak neúnavně pracovala na úspěchu výpravy jako takové, navazování vztahů a propagaci knih (Jarda Olša ji označil za ministryni zahraničí české fantastiky, sám zjevně povýšiv na pozici staršího státníka), mně osobně pomohla v nespočtu praktických záležitostech, bez nichž bych byl ve velkém světě (ba hned na Ruzyni) úplně ztracený.

pondělí 11. srpna odpoledne: Pozdravy ze spěšného přestupu v Helsinkách. Startovali jsme 11:50 přes Leteckou (jen jsem v té rychlosti neidentifikoval dům přesně), na palubě wifi, ale placeaná, podivný Fin požírající sýr smrdutý přes půl letadla, do USA se v příručním zavazadle nesmí vozit práškový materiál krom ostatků apod. [nejbizarnější poučení z formuláře vyplňovaného před nástupem], a univerzální bezpečnostní otázka, jestli jsme si balili sami a někdo nám něco nedal, tak jsme Zdeňka zapřeli jak Petr Krista. V dálkovém stroji snad už spojení bude, a prý dva pokrmů – takže při tom, jak odletíme v půl páté a přiletíme taky, asi večere a druhá večere jako u hobitů.

[*hodinu nato*] Tak ne, pacholci to mají taky placené. Co naplat. (A ty zprávy, jak za Trumpa upadl evropský turismus, jsou přehnané, je tu plno, i když z valné části seattleských Indů, vč. řvoucích dětí. Co za věci to člověk dělá pro Olšu!)

[*deset hodin nato, pořád pondělí půl páté pacifického letního času, u nás o devět hodin více*] No a čekáme na kufrů, poněkud již dlouho.

[*dvě minuty nato*] ... a u vedlejšího karuselu Vašek!

[*40 minut nato*] A vpuštění po jen mírném výsledku!

[*půl druhé v noci na*] **úterý 12. srpna:** Další zprávy: hostel jest laciný (na poměry), leč čistý (snad až na vyhlídku z okénka na střihu s pozůstatky holuba a potkana). Trochu jsme si zdímlili... do místní půlnoci, na chodbě a střeše řve klimatizace (ale

na recepci špunty do uší zdarma!), lidi (ne moc) bouchali dveřmi, complimentary evropská snídaně bude až v 8... Julie (jež většinu cesty pracovala na NB, ať online či off) měla telefonát, že někomu nedodala poslední verzi komiksu (ale pošle, až se dostane na Google Drive), já aspoň vyřídil Olšův mail (na který nikdo od rána nereagoval), že máme parties nahlásit do centrálního seznamu. Ted' o tom bylo i v newsletteru, tak abych radši zkoukl i požární předpisy. – A tak, no, úplně mi to z nezvyklého mobilu nejde.

[*půl desáté*] Liná huba, holé neštěstí – vzdor nedostupnosti telefonů nikoho ze zúčastněných Julie přesunula svá kompaktní zavazadla do Sheratonu (ukazuje se, že suite je přezervována na Kotouče, odmítám si dělat starosti, co bude se mnou), mě dtto s mými obřími ještě čeká. Mezitím se asi stavím v knihovně na půli cesty zjistit, mají-li nabíječky.

V minifrontě u úschovny zavazadel jsem oslovil paní se šaty se startrekovým potiskem (měli jsme se spolu cvaknout), ale není tu na con.

[*14:20*] Čekám v pivovaru na [překladaatele Camerona] Bulkina jako jediný host (přesilovka americká servírka a sládek). Koukám *Codenames Harry Potter* [tedy speciální Krycí jména, vydaná pár týdnů předtím] už tu mezi hrami mají :) [Tady je asi třeba vysvětlení nejvíc: „Obec Bre-wing“ je skvělý řemeslný pivovar, který na severním předměstí provozuje předchozí honorární konzul s chotí – můžete si o tom najít článek na Euro.cz. Pojali ho mj. jako „komunitní centrum“ pro seattleské Čechy a Čechoameričany. Po vyčerpávajícím pochodu se mi podařilo dorazit dokonce pár minut před otevírací hodinou.]

středa 13. srpna [po třetí ráno – jetlag je peklo, zvlášť když jeden trpí nespavostí i běžně; na doplňující dotaz] Pardon, večer jsem v rámci porady vč. tykačky s Vopěnkou nestíhal. Bulkin moc milý chlapík, i když vlastně žádný scifista, poloslepý, ale sluchadlo zdá se funguje. Bydlím v českém apartmá, Julie se přesunula k Anetě.

[*poledne, kolem oficiálního otevření conových prostor, komentář k fotografii stánku přetékajícího materiálu k rozdávání*] Vaškovi nelze upřít, že ovládá propagaci líp než celé MZV dohromady. (Televizi snad zprovozni, až se vrátí z registrace.)

[*po hodině*] Ministerský stánek už taky vypadá líp než ráno [Původní stánek nám přidělili v nejzastrčenějším rohu rozlehlé Dealer's Hall, ale na poslední chvíli se podařilo ho přesunout do většího a centrálnějšího prostoru, kde měla původně

být výstava o Breuerovi.], a to ještě Aneta zajistila točené pivo [na večer, laskavě darované Obcí], i když jinak panuje chaos a Olša není k zastížení.

[18:23, fotka občerstvení včetně soudku ve vědru s ledem, který hotel rutinně poskytuje] Moje myšlenka, že by se aspoň na televizi pustila Olšova fotka, byla zamítnuta [pak se ukázalo prakticky nemožné do ní dostat jakýkoli externí signál], ale co, stejně tu sedm minut před začátkem už je jeden host a o moc víc jich nepřibude. Hlavně že máme pivo!

čtvrtek 14. srpna [poledne, fotka rodiny Pravdovy vztýčující do výše zhruba 3 metrů laťovou konstrukci s dalšími plakáty a svítivě oranžovým tričkem.] Každý den pracuje na zlepšení.

[půl sedmé] Pivo (asi 25 litrů) se nakonec do desíti akorát vypilo. [Čili jsem se ve svém obvyklém pesimismu zásadně mýlil. V dalších dnech se ukázalo, že i několik dalších room parties mělo točené pivo, případně nealko.]

Před hodinkou jsem potkal Vaška, an se vrátil z panelu o budoucích Worldconech (já si pohříchu vůbec nevším, že to je) [nicméně teď zjišťuji, že je nahráný na YouTube; kandidáti na rok 2028, tj. Brisbane a Rwanda, prý působili velmi slabě] a už říkal, že si v prosinci s Bačkovským rozmyslejí, jestli se na celý Worldcon nevykašlou, protože to bidování leze do peněz.

Jinak jsem na panelu českých spisovatelů (bez Kotouče, který si radši někde domluvil rozhovor), je překvapivě plno, takže nemohu utéci, jen si hryzat nohu.

[po desáté] Na velmi příjemném večeru v pivovaru (doufám jsem trochu přispěl „moderováním“) byla stará známá Martina Klímy, kterou 30 let neviděl a provdala se sem za poločecha jménem [a tohle jsem asi zachytil špatně a včas nedohledal], a český chemik z místní univerzity, který zná Martina Gilara, ale netušil o jeho sf/IK kariéře. [To mu jsem to taky ještě nevzkázal...]

pátek 15. srpna půl deváté večer: Martin Vopěnka říká, že v životě nebyl na tak zábavném křtu, jako jsem udělal Kotoučovi. – A tak, nestihám. [Alespoň zmínku zaslouží, že i Carleton následně křtící

překlad Nové planety mluvil jako kniha, spatra.]

sobota 16. srpna tři odpoledne: Robots and Golems už nějakou chvíli vyprodáni (a většina dalšího taky), úctující právě oznámili čistý zisk na tyto 1500 USD plus snad ještě nějaké drobné bezhotovostně. Padám na hubu, a to mě ještě čeká panel a večírek.

[po deváté] Vašek před chvílí oznámil své plány narvané suite. Večírků je nečekaně málo, protože všichni jsou na Hugách (Huzich?). Až se v 11 přihnou, snad už budem mít vypito.

Panel o české SF jsem zakončil připomínkou Ukrajiny, jedna paní mi pak přišla poděkovat, že v nějaké skupině bojují proti ruské propagandě.

neděle 17. srpna po poledni: Pořád o českých conech antiklimax („ještě že tu nebyl Olša“), tři diváci, pak se přitrousil ještě pár. Jedna jevila živý zájem a bystré dotazy. [Udělal jsem si na mobil nahrávku a na pozdější žádost ji nahrál na [mediafire.com/file/2a1bvaqcto8ipl5](https://www.mediafire.com/file/2a1bvaqcto8ipl5/Pohřichu_chybí_zачátek_a_varuji_zejména_před_velkým_dynamickým_rozsahem_-_jsem_logicky_nejbliž_a_ještě_do_sálového_mikrofonu_řvu_moc,_Martin_naopak_veselé_historky_z_Hexaedru_mumlá..._Mám_i_nahrávku_pátečního_panelu_o_Breuerovi_se_Silverbergem,_bohužel_taky_bez_zачátku,_případně_kontakt_na_Němce_v_publiku,_který_si_udělal_vlastní,_nejspíš_lepší,_ale_zatím_jsem_se_k_tomu_nějak_nedostal.) Pohříchu chybí začátek a varuji zejména před velkým dynamickým rozsahem – jsem logicky nejbliž a ještě do sálového mikrofonu řvu moc, Martin naopak veselé historky z Hexaedru mumlá... Mám i nahrávku pátečního panelu o Breuerovi se Silverbergem, bohužel taky bez začátku, případně kontakt na Němce v publiku, který si udělal vlastní, nejspíš lepší, ale zatím jsem se k tomu nějak nedostal.]

Už jen pobalit a za 46 hodin budu doma. Jan Vaněk jr.

Setrvačnickový efekt a stabilita elektrické přenosové soustavy

Do Interkomu 8/2025 zařadil Zdeněk Rampas glosu Black-out: Tma 3.0 Ondřeje Neffa, což mě přimělo vzpomenout si na svou profesi elektroinženýra, být na můj diplom sedá už 30 let prach, takže nabízím humanitně a přírodovědně orientovaným čtenářům Interkomu následující inženýrský pohled, opřený o zasvěcený článek jednoho penzionovaného energetika, uveřejněný po výpadku na Neviditelném psu, a o komentář po-čítačového programátora Mariana Kechlibara tamtéž.

Jak známo, v pátek 4. července 2025 byly rozsáhlé oblasti České republiky, hlavně severozápad a střední Čechy, postiženy výpadkem elektrického proudu, který našťěstí trval pouze 3,5 hodiny, takže sice způsobil škody v řádu stovek milionů, ale vzhledem k tomu, že to mohly být stovky miliard, šlo vlastně o škody minimální. Prvotní příčina byla ještě téhož dne známa, přetřžený fázový vodič na exponovaném 400kV vedení V411 ze severozápadu na jihovýchod Čech, což vedlo ke zkratu na vedení a odstavení havarovaného úseku, poté k odstavení 6. bloku tepelné elektrárny Ledvice, následně k odpojení přetíženého vedení V208 lidským zásahem a k automatickému odpojení vedení V401.

Jak funguje přenosová soustava elektrického proudu (znalí mohou přeskočit)

Abychom porozuměli tomu, co se vlastně stalo, a mohli vypítovat příčiny především nečekaného kaskádového vypínání dalších úseků a rozveden, je třeba si připomenout, co jsme se učili o přenosu elektřiny ve škole.

Byl to geniální elektrotechnik Nikola Tesla, který navrhl princip přenosu elektrické energie pomocí střídavého proudu a k tomu nutná zařízení, jako jsou transformátory. Oproti Edisonovi prosazované stejnosměrné měla Teslova střídavá soustava mnoho výhod. Jelikož ztráta ve vodiči je přímo úměrná proudu a nikoli jeho napětí, umožňovala střídavá soustava transformovat pro přenos napětí nahoru, až na dnešních 400 kV, tím snížit přenosový proud a minimalizovat ztráty, a teprve před odběrem u zákazníka transformovat dolů na nízké napětí (dnes 230 V) jeho spotřebičů. To přineslo obrovské úspory a tudíž zlevnění, takže Edison v souboji s Teslou prohrál. Také zdroj střídavého proudu, alternátor, je jednodušší a levnější než stejnosměrné dynamo (které potřebuje mechanický komutátor), proto jsou například v dnešních autech výhradně konstruktivně jednodušší alternátory, které však přímo v sobě obsahují polovodičové usměrňovače, takže na výstupních svorkách máme požadovaný stejnosměrný proud.

Stabilita přenosové soustavy

Oproti stejnosměrnému proudu měřenému v ampérech (A) a s napětím ve voltech (V) má střídavý proud ještě jeden parametr, kterému se říká kmitočet a jehož jednotkou je hertz (Hz). Zjednodušeně řečeno, kmitočet udává, kolikrát za sekundu se změní ve vodiči kladný a záporný pól, fyzikálně kolikrát změní

ve vodiči svůj směr elektronový mrak. V České republice je kmitočet normován na 50 Hz a nastaven otáčkami parních turbín, jež pohánějí generátory v tepelných elektrárnách. Když vynásobíme 50 Hz šedesáti, vyjdou nám otáčky turbín za minutu, konkrétně 3 000 ot/min, a tuto rychlost si turbíny opravdu drží. Vodní turbíny takové otáčky mít nemohou, pro tu Kaplanovu je typických 250 ot/min, takže je to uděláno tak, že oproti parnímu generátoru s jedním párem pólů (jednou sekcí vinutí) v rotoru mají hydrogenerátory v rotoru nikoli jeden, ale více pólových párů. V našem případě bude mít generátor u Kaplanovy turbíny dvanáct pólových párů, a jelikož $12 \times 250 = 3\,000$, bude výsledný kmitočet opět 50 Hz.

Protože se elektřina nedá skladovat, musí v každém zlomku sekundy odpovídat v přenosové soustavě dodávka elektrické energie jejímu odběru, a ukazatelem, jak se to daří, je právě kmitočet. To on je indikátorem, jak je soustava stabilní.

Pro názornost, co se stane, když třebaš odběr převyšší dodávku, si představme, že jedeme na kole. Napřed po rovině, takže stačí šlapat do pedálů jen malou silou, pak ale přijde stoupání, musíme se více namáhat, ale přesto se kmitání našich nohou zpomaluje, rychlost našeho kola klesá, takže se musíme do pedálů postavit a šlapat vši silou. A stejně tak je tomu u generátorů. Když se zátěž v některém úseku přenosové soustavy zvýší, začnou otáčky parní turbíny v příslušné elektrárně klesat a s nimi klesá i kmitočet dodávané elektřiny. Dokud nepřesáhne povolenou odchylku 1 %, tedy 0,5 Hz, tudíž dokud kmitočet neklesne pod 49,5 Hz (2 970 ot/min u turbíny), je vše v pořádku, současně však signál pro obsluhu, aby přidala páru a turbínu zase vyhnala na 3 000 ot/min. Obdobně to funguje, když se v síti vypne více spotřebičů a odlehčené turbíny se začnou otáčet rychleji, takže kmitočet stoupne na 50,5 Hz, což je opět signál pro obsluhu aby páru ubrala. Jako když jedete na kole z kopce, také přestanete šlapat.

Aby se zabránilo přetížení nebo odlehčení, což by mohlo vést ke škodám v řádu desítek miliard jak na zařízeních přenosové soustavy, tak na uživatelských spotřebičích, jsou do systému zabudovány ochrany, jakési „hlídače“ kmitočtu, které postižený úsek přenosové soustavy odpojí, aby se přetížení či odlehčení dále soustavou nešířilo.

Udržet kmitočet v daných mezích, tedy dodávku a odběr energie v rovnováze, není ani v době počítačů a automatizace nic jednoduchého, neboť obrovsky narostl počet nejen odběrních míst, ale hlavně drobných zdrojů. Naštěstí nám ke snadnější regulaci bezděčně pomáhá jeden nezanedbatelný fyzikální jev, a sice **setrvačnickový efekt**. Jak rotory turbín, tak generátorů jsou mnohatunové celky, které po roztočení mají značnou setrvačnost a běžné malé odchylky od rovnovážného poměru mezi výrobou a odběrem automaticky dotují na úkor setrvačnickové síly, přesněji točivého momentu. Jinak řečeno, setrvačnickový efekt turbínových a generátorových rotorů dává regulačním prvkům nebo dispečerům časovou rezervu zareagovat na větší odchylky, než se soustava zhroutí. Jenže tzv. obnovitelné zdro-

je energie (OZE), kterých je doposud připojeno přes 4 000, tento setrvačnickový efekt postrádají, takže jejich rostoucí počet vede k zákonitému poklesu stability přenosové soustavy elektrického proudu. Vrtule větrných elektráren sice nějaký setrvačný moment mají, ale ten je oproti setrvačnosti rotorů turbosoustrojí velmi malý. A to je velký malér, ještě větší než nepravidelné a hlavně nepředvídatelné dodávky proudu z OZE.

Co se tedy stalo 4. července 2025

Prvotní příčina plošného výpadku elektřiny toho dne je jasná a nezpochybnitelná – byl to přetržený fázový vodič 400kV vedení V411. Vzniklým zkratem se dá vysvětlit odpojení 6. bloku elektrárny Ledvice, avšak to, co následovalo, tak jasnou příčinu nemá. V ten pátek 4. července bylo jasné slunečné počasí nad celou Evropou a někteří komentátoři přišli s vysvětlením, že v kritickou polední dobu proudily do Česka přetoky elektrické energie z německých a polských OZE. Ty si poté, co se odpojilo zkratované vedení V411, hledaly cestu jinudy, což vyvedlo z rovnováhy poměr dodávky k odběru v dalších úsecích soustavy. To napřed přimělo dispečera, aby kvůli přetížení odpojil vedení V208 a poté kmitočtové hlídače automaticky odpojily vedení V401, čímž se „kmitočtová náhaza“ utlumila, zbylá přenosová soustava nabyla ztracené stability a uchránila nás od opravdu celorepublikového blackoutu.

Ačkoli podnik ČEPS (Česká elektroenergetická přenosová soustava), který zodpovídá za přenos energie na českém území, zprávu o přetocích z Německa a Polska sice nepopřel, ale prohlásil, že naopak pomohly soustavu stabilizovat, zůstává tady fakt, že kvůli nějakému záhadnému přetížení se musela odpojit nejméně dvě další vedení (V208 a V401). A to je právě záhada. K přetržení fázového vodiče (žádného drátku, ale lana jako pro lanovku) už v minulosti několikrát došlo, aniž by nějaký dominový efekt nastal (přenosová soustava je zálohována podle principu N-1, tedy že při ztrátě jednoho prvku, v tomto případě vedení V411, se nic neděje). Takže v ten pátek 4. července se muselo stát něco navíc. A co to tedy bylo, co způsobilo, že po havárii vodiče v jednom vedení se kvůli přetížení odpojila dvě jiná vedení, když ne přetoky energie zvenku? Jsem zvědav, jak to ministerská vyšetřovací komise vysvětlí, poněvadž snížení a neustále pokračující snižování stability české přenosové soustavy následkem rostoucího počtu OZE je prostě faktem, a pokles počtu rotujících turbogenerátorů pod určitou míru byl nejpravděpodobnější příčinou totálního blackoutu na Pyrenejském ostrově 28. dubna letošního roku.

O tom, jak obrovský točivý moment má rotor parní turbíny, což setrvačnickovým efektem pomáhá držet otáčky bez ohledu na kolísající zatížení či odlehčení generátoru a tudíž má schopnost stabilizovat přenosovou soustavu, svědčí havárie, k níž došlo na přelomu padesátých a šedesátých let v tepelné elektrárně Oslavany, o níž mi vyprávěl kolega jachtař. Tam se u jednoho turbosoustrojí zadřela ložiska, takže zabrzděná energie rotoru se musela nějak uvolnit. Ve zlomku sekundy se přetřhly šrouby několikátunového víka parní turbíny, to vystřelilo ke stropu strojovny, poté se z fundamentu turbíny vyvalil

mnohatusnový rotor, kutálel se strojovnou jako obří rotační kartáč, všechno před sebou smetal, takže za ním zůstal pruh troskek. Poté prorazil cihlovou zeď strojovny, zůstala po něm díra jako vrata, a skončil teprve desítky metrů v poli, zarytý do půdy.

To na ilustraci, jak mocné síly pro stabilizaci elektrické přenosové soustavy se odstavováním tepelných elektráren zbavujeme.

Náhrada přirozené stability umělou

Abychom si názorně představili, před jakým problémem česká (a vlastně celá unijní) přenosová soustava elektrické energie stojí, použijme následující přirovnání, ke kterému mě inspirovalo převrácení parníku *Eastland* na Velkých jezerech, kde z 844 obětí bylo 220 Čechoameričanů. Převrátil se v roce 1915 přímo u mola v Chicagu a příčinou byla nedostatečná stabilita. Představme si tedy přenosovou soustavu jako takový parník, navržený pro určitý počet cestujících. Má tedy určitou výšku trupu a pro tuto výšku konstruktéry spočítaný balast u dna, aby byl stabilní. Jenže jeho majitel začne trup zvyšovat, aby přidal paluby pro další cestující, aniž by zvětšil balast, takže stabilita parníku se ocitá na hraně. Pod tím rostoucím počtem pasažérů si můžeme představit rostoucí počet OZE, připojených v posledních letech do přenosové soustavy. A jak stabilita parníku s dalšími palubami pro cestující klesá, klesá s rostoucím počtem OZE i stabilita elektrické sítě. To, co se stalo 4. července 2025, připomíná situaci, kdy se ten pomyslný parník položil pod nárazem náhodné souhry vlny a větru jen na bok a po třech a půl hodině, když tlak pominul, se zase napřímil. Jenže jak se bude počet připojených OZE, které nevnašejí do soustavy žádný stabilizační faktor a naopak stabilitu oslabují, dále zvyšovat, můžeme dopadnout jako ten parník, u něhož majitel i po tom prvním varování nepřestává bezhlavě přidávat další a další paluby, takže bude stačit jen malinkatá vlna nebo slabý závan větru, aby se parník úplně převrátil a potopil. V případě přenosové soustavy s vyřazenými tepelnými elektrárnami a převahou OZE to bude znamenat, že bude stačit jen nepatrné, náhodné odchýlení od rovnováhy mezi výrobou a odběrem, aby se soustava zhroutila v totálním a několikadenním blackoutu s nedozírnými ekonomickými škodami.

Abych byl spravedlivý, ČEPS si na poplach energetických expertů toto nebezpečí uvědomil a plánuje předělat přenosovou soustavu tak, aby ji místo přirozené stability, dané točivými stroji na výrobu energie, opatřil stabilitou „umělou“ v podobě tzv. „chytře sítě“, tedy pomocí digitálních prvků a umělé inteligence, která bude vyrovnávat kmitočtové odchylky a „čarovat“ s desítkami tisíc zdrojů s nepředvídatelnou dodávkou, aby byla každou sekundu v rovnováze s kolísající spotřebou. V našem příkladu s parníkem to odpovídá situaci, kdy se jeho majitel rozhodně zajistit stabilitu nikoli větším balastem (tím by přišel o užitečné zatížení) a místo toho vestaví do trupu počítačem řízené stabilizátory s ploutvemi, které se vyklápějí pod čarou ponoru z boků a podle čidel pro měření náklonu se natáčejí tak, aby hydrodynamickým vztlakem ihned v zárodku zjištěný náклон kompenzovaly.

HORRORCON 10. ročník

Letos proběhne jubilejní 10. ročník HorrorConu – jedinečného festivalu horroru ve všech formách umění!

V roce 2025 bude akce opět dvoudenní a proběhne 24. a 25. 10. 2025 v pražském klubu Kotelna.

Po dvou letech znovu vítáme zahraničního hosta – bude jím muž, který stojí za největším fanouškovským webem o životě a díle Stephena Kinga Hans Ake Lilja ze Švédska! Mezi dalšími nebudou chybět Františka Vrbenská, Kristina Haidingerová, Karel Doležal, Roman Hruška, Petr Boček a desítky dalších autorů nejen domácí literární scény. Letos pokřtíme celkem 9 knižních novinek nakladatelství GoldenDog Martina Štefka, Carcosa Milana Žáčka, Canc Rosany Zvelebilové a dalších!

Vystoupí divadlo Chimaera, filmový maskér Jakub Gründler, filmový tvůrce Marek Dobeš, hudební uskupení ÁNNI, David Hradílek Band, tanečnice Dark Ohelia či Aoki Gahara, velkou show pro letošní výročí připravil tým z Prague Fear House! Už tradičně nebude chybět vyhlášení cen literární a výtvarné soutěže O krvavý brk, creepybox či vědomostní kvíz.

Kdy: 24. 10. od 15hod. – 25. 10. do 23hod.

Kde: Klub Kotelna, Služeb 3a, Praha 10 (pár metrů od stanice metra Depo Hostivař).

Web: <https://horrorcon.cz/>

Event: <https://www.facebook.com/events/1071446065018798/>

Instagram: <https://www.instagram.com/horrorcon.cz/>

Vstupné pro veřejnost:

Dvoudenní program: v předprodeji 400 Kč/ na místě 500 Kč.

Páteční program: v předprodeji 250 Kč/ na místě 300 Kč.

Sobotní program: v předprodeji 350 Kč/ na místě 400 Kč.

Partneři mají vstupné zdarma.

KH

U osobních parníků tato stabilizace funguje (ale jen za plavby, u mola by nefungovala) a dejme tomu, že bude fungovat i „chytrá síť“ a zvládně připojení desítek nepředvídatelných drobných zdrojů energie v podobě solárních a větrných elektráren a že ke zvýšení stability přispěje i stavba nových, paralelních tras velmi vysokého napětí (kritická paralelka k vedení V411 měla být postavena už před 10 lety, ale pořád se jen plánuje). Jenže to všechno bude něco stát, ČEPS odhaduje, že na rekonstrukci přenosové soustavy s dostatečnou stabilitou bude zapotřebí vynaložit 400 000 000 000 Kč, slovy čtyři sta miliard korun. A tuto částku, která se promítne do tzv. regulované složky ceny za elektřinu, stanové státem, samozřejmě zaplatíme my všichni, poněvadž v Česku snad není domácnost, která by nebyla připojena k elektrické přenosové soustavě.

Otázka na závěr. Za cenu na přestavbu elektrické přenosové soustavy, v níž však bude stále skrytá nestabilita, by se daly pořídit čtyři takové jaderné bloky ještě k těm dvěma, co mají v Dukovanech postavit Jihočkejci. Nebylo by tedy ekonomicky výhodnější a hlavně bezpečnější investovat do těchto bloků s parogenerátory, jež mají nejen předvídatelný a regulovatelný výkon, ale navíc vnášejí do soustavy přirozenou kmotočtovou stabilitu, danou fyzikálními zákony, než si za tutéž sumu zajišťovat umělou stabilitu „chytrou“ síť jenom proto, aby v ní mohly převažovat nepředvídatelné OZE? Chceme opravdu na vlastní kůži zažít to, co ON vylíčil v románu *Tma 2.0*?

František Novotný,

(v tomto případě nikoli spisovatel, ale inženýr v důchodu)

Povolení odposlechnuto

Ekonomicky jsou Češi středově až středověkovci, byť to tak z Twitteru nevypadá. Každý má spoustu řečí o úsporách, ale volby pak vyhrává třicetikorunový poplatek u lékaře. Voličů, kteří opravdu chtějí zavádět školné, privatizovat zdravotnictví nebo rušit tříletou mateřskou, je ve skutečnosti málo – jen jsou velmi hlasití. Češi jsou rádi, když má každé dítě na školní oběd a důchodci nemusejí chodit po žebrotě. Tento tichý konsenzus pak brání jakýmkoliv ekonomickým reformám i u vlád, které se reformně tváří. Babiš se tak ovšem ani netváří. Slibuje udržovací kurz, což lidi uklidňuje.

Češi si ze všeho dělají prdel a nemají moc rádi kýčovitou autostylizaci. Babišova kampaň s tím umí velmi dobře pracovat. Po videu, kde cestou z debaty zpíval *Sara perche ti amo*, jsem měla asi deset vteřin nutkání ho taky jít volit. To, že je Babiš tak trochu komik, dokonce i to, že mluví „jak mu zobák narost“, je v Česku výhoda.

Uměte si představit, jak by u nás asi uspěl Orbán, do jehož projevu se běžně vkrádají věty jako: „Z prachu dějin opět povstal dupot našich koní a my jako jediný z kočovných národů Turánu na bodcích uhájili náš životní prostor uprostřed Karpatské kotliny“?

Maďar se rozplácne, Čech taky. Smích.

[...]

Vtipná situace nastala u Pirátů a STAN, kde bylo vykroužkováno mnoho žen včetně velmi mladých dívek oproti mužům, včetně stávajících poslanců. Piráti budou mít 18 poslanců, z toho 3 muže (Zdeněk Hřib, Ivan Bartoš a Samuel Volpe). Upřímně řečeno já nevím, čemu se progresivní muži diví. Méně či více explicitně podporují ideologii, podle níž je bílý (v horších případech i heterosexuální) muž největší Zlo, které kdy po naší Zemi chodilo, a jeho náhrada kdekoliv (snad s výjimkou těžkého průmyslu a válek) je kýžené Dobro. Kuřata pro KFC byla usmažena – co jiného ale přesně čekala?

Zvlášť po dlouhotrvající kampani *Usmaž kuře* (Zakroužkuj ženu). Doufám, že to progresivním mužům nevadí – naopak se tetelí, že uvolnili místo ženám. Jinak v nich stále dřepí toxická maskulinita a měli by se přihlásit na nějaký workshop Kamila Fily.

Z hlediska hlasování je to myslím irrelevantní – progresivní ženy budou hlasovat stejně jako progresivní muži, kteří si holt asi budou muset najít práci, protože zvolené poslankyně pravděpodobně i na pozice asistentů přijmou radši jiné ženy.

Lucie Sulovská – shilev.substack.com

Babička šukala po světnici – šťastná to žena – vlastnice světnice!

„Mladí lidé dnes přemýšlejí dvakrát, než začnou rodinu, protože vysoké náklady na bydlení je téměř zbavují možnosti mít vlastní dítě,“ prohlásila nedávno britská ministryně školství Bridget Phillipson. Podobné výroky se poslední dobou objevují úplně všude, diskutující se v tomto případě často vzácně shodnou s politiky. Působí až samozřejmě: byt je přece základní jistota, a bez jistoty se rodina nedá založit. Jenže historicky vzato, bylo komfortní bydlení dostupné možná tak elitám, a přesto se rodily děti, a to v hojném počtu. Představa, že mladý pár má jakési nezadatelné právo na vlastní byt alespoň 2kk ve větším městě, je produktem krátké a specifické éry druhé poloviny 20. století. A už tehdy byla porodnost, oproti době o sto let dříve, ani ne na polovičních číslech.

První polovina 20. století přinesla zásadní změnu: státy začaly chápat bydlení jako politickou otázku. Už to nebyla jen věc jednotlivce, respektive rodiny, ale i předmět sociální politiky. Po první světové válce se v Británii začaly stavět domy pro veterány, kteří se vrátili z fronty, a stát se tak snažil poskytnout bydlení i těm, kdo by si ho sami nemohli dovolit. Ve stejnou dobu se v Německu, Rakousku a Československu rozjíždějí družstevní projekty a kolonie rodinných domků, třeba ty baťovské ve Zlíně. Idea byla jasná: dostupný byt není luxus, ale základní předpoklad sociální stability.

I konec druhé světové války zahájil éru masivní výstavby. Ve Spojených státech vznikl fenomén suburbia: celá předměstí nekonečných řad rodinných domků s bílými ploty. Hypotéky byly levné, stát je dotoval, a tak se vlastnictví domu stalo součástí amerického snu, zdůrazním to slovo „snu“. A ve východní Evropě? Tam nastoupila éra paneláků. Československé sídliště se stalo symbolem socialismu. Byty se nepřidělovaly podle tržní logiky, ale podle kombinace potřeb a stranických vazeb. Ale přesto platilo: mladá rodina měla šanci dostat byt. Nebyl luxusní, ale měl elektřinu, koupelnu, ústřední topení – pro generace, které ještě vyrůstaly v činžácích bez vody, to opravu působilo jako luxus... Jenže děti do toho luxusu nepřivedli více než jejich rodiče. Ve 20. letech i 50. letech se dlouhodobě ustálila úhrnná plodnost na cca 2,7–2,8 dítěte na ženu, což je sice výrazně víc než dnes, ale ani zlepšení životní úrovně během oněch 30 let nevedlo k nárůstu plodnosti.

Po roce 1989 přišla privatizace, z národa nájemníků se stal národ vlastníků. Vlastnit byt se stalo normou, ba téměř společenskou povinností. A hypotéka – kdysi vnímaná jako buržoazní či západní ekonomický nešvar – se u nás proměnila v ideál: „správně“ je bydlet ve vlastním.

A jak to bylo dřív?

Když se zaměříme na středověký a raněnovověký venkov, zjistíme, že „dům“ měl úplně jinou funkci než dnes. Nebyl to jen prostor pro rodinu, ale spíš dílna a stále s přistavenou obytnou částí. V jediné světnici se odehrával celý život. Na jednom konci pec, kolem ní slavníky a lavice, kde spali lidé. Na druhém konci chlívek pro tele nebo kozu. Pach kouře, zvířat a lidí byl

všudypřítomný. Soukromí? Nula. A děti? Hodně. Venkovská rodina měla běžně pět, šest i deset potomků, mladý pár se stěhoval k rodičům, často sdílel jednu místnost i s prarodiči. Bytová situace, kterou bychom dnes označili za katastrofu, tehdy nebyla překážkou.

Ve městech se situace nelišila. Dům byl symbolem měšťanského postavení. Kdo měl dům, měl i určité výsady. Ale to byla menšina. Většina obyvatel bydlela v pronajatých místnostech. Často v jediné komoře, bez světla, bez topení. Učedníci spávali v dílně. A přesto i v takových podmínkách vznikaly rodiny.

Až industrializace změnila Evropu a s ní z venkova proudily do měst statisíce lidí, aby našly práci v továrnách. Jenže města nebyla připravená. Zatímco fabriky vyrostly během několika let, byty pro nové obyvatelstvo chyběly. Výsledkem byly čtvrti, které se staly synonymem bída, například Žižkov a Karlín. V činžovních domech žily desítky rodin, každá měla pronajatou jednu místnost. Na chodbě společný záchod, voda ve dvore. Nájemníci se stírali, často se k jedné rodině přistěhovali další, aby sdíleli náklady. Soukromí bylo minimální, středověk neskončil, v tomto případě tedy stále trval. I co se týče prakticky nekontrolovaného počtu narozených dětí.

Bytová nouze byla v 19. století v celé Evropě tématem veřejné debaty. Lékaři a hygienici varovali před šířením nemocí v přeplněných domech, politici se oprávněně obávali sociál-

Pravda o dopisu T.G.M.

ních nepokojů. Přes četné pokusy situaci nějak řešit pro drtivou většinu dělníků zůstával realitou nájemní byt v činžáku – tmavý, vlhký, stísněný. Vlastní čistý, světlý domek byl snem, ale to neznamenal, že by lidé záměrně omezovali plodnost do té doby, dokud si svůj sen nesplní. Naopak, právě u elit 19. století začínáme pozorovat pozvolný pokles porodnosti.

Bydlení – globální historický (ne)problém

Mimo Evropu se to příliš nelišilo, tradiční Čína kladla důraz nikoliv na vlastnictví nemovitostí a soukromí párů, ale pokračování rodu – a to znamenalo rodit co nejvíce synů. Indické vesnice byly (a často jsou dodnes) labyrinty malých domků, kde bývá jen jedna místnost, v níž žila rodina – někdy i rozšířená, s prarodiči.

V subsaharské Africe nikdy neexistoval ideál samostatného domku pro malou rodinu. Vesnice byla kruhem chýší z hlíny a došků. V jedné bydlela matka s dětmi, otec měl často více manželek, a tedy i více chýší. Rodina byla široká, děti vyrůstaly pohromadě, všichni se znali. Dnes v mnoha afrických městech najdeme slumy ne nepodobné těm, které zažila Evropa před 200 lety, tj. boudy bez vody a elektřiny, kde žijí statisíce lidí. A přesto Afrika zůstává regionem s nejvyšší porodností na světě, stejně jako se plodností dařilo v oněch evropských slumech. To samé platí i pro chatrče v Latinské Americe, i tam se rodí víc dětí než v elitních vilách.

Když se tedy ohlédneme zpět, zjistíme, že vlastní bydlení bylo v dějinách vždy výjimkou. A v moderních dějinách platí, že právě elity disponující nemovitostmi patřily k těm, kteří měli dětí spíš méně. Pokud tedy dnes porodnost klesá, není to proto, že mladí lidé nemají vlastní byt, ale když už, tak rozčarováním z iluzorní představy, že vlastní byt je jakési nezadatelné právo – v tom se od párů v minulosti liší, protože ty neměly tak vysoké nároky, paradoxně byly vysoké nároky a nižší plodnost spojené se zvýšením životní úrovně mezi horními vrstvami obyvatel v 19. a 20. století. To už je ale trochu jiný příběh – a k němu se dostaneme příště.

Marie Michlová

Odposlechnuto

No ruku na srdce, kdo čekal, že Babiš půjde po žních k Turkovi.

CHROCHTADLO

Všetci mají svojich kokotův, iba Češi mají nášho. **SATAI**

Zjednodušená volební kalkulačka:

Závidíte sousedovi ...	Stačilo!
Chcete být ruský otrok ...	SPD
Chcete se mít hůř a poslouchat, že se máte lépe ...	ANO
Chcete mírný pokrok ...	SPOLU
Nevíte, co chcete ...	STAN
Chcete se divit ...	Piráti
Serou vás všichni ...	Motoristé

TOMMY69

Co má společného Gambrinus desítka a Stačilo? 4,3 %

CELLINDRA

V pátek jsme byli svědky rituálního otevírání obálky po bezmála sto let zavřeně. Čekal se vzkaz T.G.M. příštím generacím. Takto očekávali idealisté. Smíškové a pesimisté prorokovali fiasko provázené ostudou. Skutečnost byla uprostřed. Němci že jsou zloději, Češi hlupáci, Slováky urazila nevrlá zmínka o Hlinkovi. Jak to vše ale proběhlo v paralelním světě, v jednom z nekonečně mnohých světů? V něm Masaryk opravdu poslal vzkaz příštím generacím a celá událost se tam odehrála takto:

Prezident České republiky Petr Pavel pevnou rukou otevřel obálku s poselstvím Tomáše Garrigua Masaryka. Vyňal z ní listinu, rozevřel ji a četl. Přítomní pozorovali, jak mu oči kloužou po řádcích. Čím níže klesaly, tím více se mu třásla ruka a barva se vytrácela z obličeje.

„Máte někdo cigaretu?“ zeptal se. Ruka s listinou mu klesla. Kdosi mu posloužil. Vsunul cigaretu do šedých rtů. „Ještě oheň,“ ozval se.

Škrtnutí a plamen se odrazil v jeho ne zcela přičetných očích. Rychle zvedl ruku, přiložil papír k plameni zapalovače a v několika vteřinách dopis vzplanul. Prezident osvědčil postřeh a sílu. Údery loktem a kopanci úspěšně odrážel pokusy dopis zachránit. Zčernalé pozůstatky hodil na zem a rozšlapal.

Skandál z toho byl neslychaný. Nemá smysl se rozepisovat o podrobnostech. Každý si uchová vzpomínku, kde byl a co dělal v Den, kdy Pavel Spálil Masarykův Dopis.

Domů se zcela vyčerpaný prezident dostal až pozdě večer.

Paní Eva ho čekala, bledá, s očima zarudlýma pláčem.

„Co to... Proč...“ vzlykla.

„Po mně budeš jediná, kdo bude znát obsah Masarykova dopisu,“ řekl a objal ji. Vyslechla ho.

„Jsem šťastný na věčnosti,“ odříkával Petr Pavel své manželce Masarykův vzkaz. „Jsem šťastný a můj odkaz je naplněn, pokud tento dopis po sto letech čte řádně zvolený prezident republiky.“

Paní Eva přikývla, ale pak zavrtěla hlavou.

„Proč ale...“

„Jsem dvojnásob šťastný, pokud tento prezident má vojenskou minulost se zkušeností ze zahraničních akcí ve prospěch světových demokratických sil.“

Žena vydechla. Prezident pokračoval:

„Mé štěstí by bylo zcela naplněno ještě zdánlivou maličkostí, stálo v Masarykově dopisu. Dá se čekat, že v roce 2025 už nebude jízda na koni běžná disciplína. Kdyby ale v tomto roce prezident s vojenskou minulostí jezdil mezi lidmi na motocyklu, mohl bych si na věčnosti opakovat: mé dílo bylo završeno.“

V místnosti zavládlo ticho.

„Chápeš,“ ozval se prezident po chvíli, „že chci v paměti lidí zůstat jako pomatenec zhroutený pod tíhou úřadu, než jako podvodník, který zfalšoval dopis Tomáše Garrigua Masaryka?“

Následujícího dne prezident Petr Pavel předal ústavou stanovenému činiteli abdikací dopis a připojil k němu obálku nadepsanou OTEVŘÍT V ROCE 2125.

Hned poté manželé Pavlovi, obtíženi nezbytnými zavazadly, odjeli na motocyklu, aniž komu sdělili cíl cesty.

Ondřej Neff / Poslední slovo / 17. 9. 2025

Časem s vědou - září

o velkých činech vědy, techniky a medicíny

Už starověcí povozníci si nemohli nevšimnout, že jejich potah uveze tím větší náklad, čím tvrdší a hladší je cesta, po které jedou. Proč se ale piplat s vyrovnáváním celé vozovky, když kola jsou úzká? Odtud byl jen krůček k představě dřevěných kolejnic. Soustavněji používat je začali angličtí těžaři uhlí počátkem 17. století. Víc uhlí však mimo jiné znamenalo víc vytaveného železa, a tak některé přemýšlivce napadlo zpevnit povrch dřevěných kolejnic železnými pásy. A když se to osvědčilo, zkusili použít šíny celokovové. Po těch už se daly tahat i velké náklady, ale tím zase vyvstala potřeba pohonu silnějšího než koňského. A právě v tomto okamžiku se zjevuje úkaz jménem George Stephenson. Psát se sice naučil až v patnácti, zato měl vrozený cit pro mechanismy všeho druhu. Brzy proslul jako bezkonkurenční znalec všech čerpacích i těžebních zařízení v severoanglickém uhelném revíru. Předmětem jeho vášně však byly mašiny jiného druhu... Roku 1814, to mu bylo třiadvacet, sestrojil svůj první parní *tramvagoon* (dnešní název *lokomotiva* vymyslel o nějakých deset let později). Podle jeho představ měl převážet zboží i lidi... Už už se chtěl vystěhovat za šancí do méně konzervativní Ameriky, když se na něj obrátili majitelé vydatného dolu v Hettonu. Ti vytěžené uhlí dopravovali napřed povozem do říčního přístavu, potom člunem po řece k moři a nakonec lodí do Londýna. Dva otravné překlady na mizerných třináct kilometrů.

Ambicemi nadupaný Stephenson to vzal zgruntu. Vyprojektoval trať a především komplexně vylepšil parní stroj, na který dostal patent od samotného ministra vnitra, budoucího premiéra Roberta Peela.

Provoz na vůbec první parní železnici na světě začal v listopadu 1822. Početné publikum z širokého okolí s úžasem sledovalo, jak každá z pěti lokomotiv rychlostí přes šest kilometrů za hodinu tahá po sedmnácti vagoních s celkovým nákladem přes šedesát tun!

Hettonská důlní dráha otevřela svému tvůrci cestu k dalším zakázce. I ta měla původně přepravovat hlavně uhlí.

Zatímco jeho lidé razili zářezy i tunely a do nich kladli kolejnice, Stephenson postavil dvě nové lokomotivy a pro jistotu i první osobní vagon. Ty spolu s nákladáky používanými už předtím za koňmi poprvé naostro vyjely **27. září 1825**. Desítky tisíc lidí ve Stocktonu nedočkavě sledovalo, jak se v dále objevil sloup kouře. Zanedlouho pak samotný vlak o čtyřiatřiceti vagoních s devadesáti tunami uhlí, mouky, neoficiálně i lidí. Železný oř (nyní už *lokomotiva*) se jmenoval *Active* a vedl ho konstruktér osobně rychlostí až dvacet kilometrů za hodinu. Mimochoodem – rozchod této trati 1,435 metru a typ jejich výhybek se používají dodnes.

Čtyřicet kilometrů kolejí mezi Stocktonem a Darlingtonem sloužilo všem, a tak tam supaly i mašiny jiných společností, a dokonce taky speciálními nákolky opatřené kočáry a poštovní dostavníky tažené koňmi, které vozily lidi. Tenhle dopravní babylon posloužil jako ideální kolbiště k průkazu předností jednotlivých pohonů.

Namlsaný průkopník nelenil a usmyslel si, že parou a železem spojí tehdy nejrychleji rostoucí britský přístav Liverpool s textilní mekkou Manchesterem, přičemž proponovaná trať by nevozila jen mrtvou váhu, ale teď už regulérně i živáčky. Při jednání v parlamentu na otázku, jak si poradí s terénem, náš technický génius-samouk odpověděl: „Ještě nevím jak, ale dokážu to!“ Oněch šedesát kilometrů mezi oběma městy totiž vedlo terénem navýsost zatráchtilym, včetně nechvalně proslulého sedmikilometrového „Kočího močálu“. Jeho zásluhou Stephenson zakusil na vlastní kůži: Při vyměřování se propadl do bahna a před bídným koncem v hlubinách ho zachránili na poslední chvíli. Ale i tenhle hrůzoplýný zážitek ho inspiroval – když se k němu průvodci dokázali připlížit po položených prknech, proč by na něčem podobném nemohl jezdit vlak? A tak zatímco mlčí úseky překonal násypy, nad nezasypatelnými místy položil koleje na haťový spodek. K tomu jen tak mimochodem vybudoval desítky mostů (nejvyšší 21 m) i několik tunelů (nejdelší 2 km).

Stavba trvala čtyři roky. Trať už byla dvojkolejná a měla svůj jízdní řád i vlastní signalizační systém pomocí pravidelně rozmístěných policistů s praporky. Stephenson pro ni samozřejmě zkonstruoval i zbrusu nové lokomotivy; jedna z nich, pojmenovaná *Raketa*, při veřejné soutěži v říjnu 1829 dosáhla nepředstavitelné rychlosti 56 km/h! Právě ona – opět pod jeho vedením – zahájila **15. září 1830** provoz na železniční trati z Liverpoolu do Manchesteru. Celkem osm plně obsazených vlaků v ten den (průměrnou rychlostí 27 km/h) převezlo i všechny své odpůrce.

Žel, akce se neobešla bez obětí. Jeden z prominentních hostů při zastávce neukázněně opustil vagon a srazil ho vlak projíždějící po vedlejší koleji.

Trať Liverpool – Manchester nastartovala období nebyvalého rozvoje místního průmyslu a osídlení. Za prvních pět let provozu přepravila na pět milionů cestujících.

Když se George Stephensona na stará kolena ptali, jak to všechno dokázal, odpověděl: „Vyrvalost byla vždycky mým heslem; bez ní bych nedokázal nic.“

František Houdek

Odposlechnuto

Chtěl jsem si vzít svou bývalou ženu, ale odmítla mě. Tvrdí, že jdu jen po svých penězích.

MYYYSHA

Jak se říká ženě, která vždy ví, kde je její muž v noci?

Vdova.

VOYAGER

Jen chlap podpantoflák se ptá ženy, zda může do hospody.

Opravdový chlap sám ví, že nemůže.

Chechtavej tygr

Žena mi řekla, že by raději spáchala sebevraždu, než aby žila s demencí.

„Zlato, to už mi dnes říkáš popáté...“

CHROCHTADLO

Dvakrát ze života hmyzu Třeštění letitého popularizátora 154

Jak jsme shledali v přechozím textu, Stephensonovy lokomotivy zahájily éru dostupné nákladní i osobní dopravy, která se od těch dob neustále vyvíjí: Od parních vlaků a lodí v 19. století přes automobily a letadla se spalovacími motory ve věku minulém až k vozidlům elektrickým v současnosti. Tento pokrok však nepřinesl jen samé klady, ale i stíny... nejen v oblasti dopravy, ale i v útroběch samotné lidské společnosti. Můj seznam vý- ročí mi vyvrhl dva typické příklady z nedávné minulosti:

Před sto lety prožíval americký Detroit hvězdné období. Krátce před první světovou válkou tu automobilový král Henry Ford vymyslel pásovou výrobu a začal chrlit Plechové Lízy dostupné i takzvaným středním vrstvám. V roce 1925 produkce těchto primitivních osobáků vrcholila (celkem jich vzniklo přes patnáct milionů). Tou dobou v Detroitu pracovalo v automobilovém a přidruženém průmyslu přes sto tisíc lidí. Město se těšilo značné prestiži, bydlet v něm bylo „za odměnu“.

Jenže usnulo na vavřínech, začalo rozhazovat. Odbory si mimo jiné vydupaly takové penze, že někteří důchodci brali víc než předtím jako zaměstnanci. K vývoji pokročilejších aut scházela chuť i peníze – a do toho během 70. let udeřila invaze levných vozů z Japonska. Průmysl se zhroutil, město začalo chátrat, život v něm byl najednou „za trest“. V červenci 2013 vyhlásilo bankrot.

Však nedosti. Zanedlouho *na celou zemi* udeřil příliv zboží z levnějších končin. Americké střední vrstvě se přestalo dařit. Což statistici vyjádřili v poklesu příjmů, v růstu nezaměstnanosti, ve zhoršení vzdělání. (Zároveň ti nejbohatší dál pohádkově bohatli.)

Princetonští výzkumníci Anne Caseová a Angus Deaton si položili hlubší otázku: Promítá se tento ekonomický a sociální propad nějak do každodenního života lidí? Výsledky zveřejnili 17. září 2015 v prestižním časopise americké Národní akademie věd. Ve zprávě nazvané *Rostoucí morbidita a mortalita ve středním věku u bílých Američanů nehispanického původu v 21. století* doložili výrazný nárůst úmrtnosti ze všech příčin u bílých nehispanických mužů a žen středního věku (45–54 let) v USA v letech 1999 až 2013. (Oproti roku 1998 přibývalo za následujících patnáct let téměř 100 000 úmrtí.) Tento nečekaný zvrat od dosavadního všeobecného prodlužování života v takzvaně vyspělých zemích nastal *pouze ve Spojených státech*; žádná jiná bohatá země ho nezažila. Dotyční běloši byli nemocnější a náchylnější k otrávám léky, drogami i alkoholem, k chronickým chorobám jater včetně cirhózy, páchali víc sebevražd, vůbec nejvíc pak osoby s nejnižším vzděláním. Profesor Deaton při jiné příležitosti vysvětlil jejich úpadek „stresem, depresí a zoufalstvím“, které psychologové odůvodňovali ztrátou tradiční role i početní dominance ve společnosti. Další odborníci ho pak výhledově propojili s volebními preferencemi pro politické demagogy a populisty... (Mimochodem, počátek vlny úmrtí se nápadně shoduje s nástupem OxyContinu, „zázračného“ tisícího léku s účinností podobnou heroinu.)

Fascinující přitom bylo, že u „barevných“ obyvatel střední

ho věku úmrtnost i *nadále klesala*, zřejmě proto, že tato etnika bývají všeobecně znevýhodněna, tudíž netrpí nadměrnými očekáváními (jinými slovy: nemají kam stoupat ani odkud padat). Mortalita klesala i u osob nad 65 let ve *všech* rasových a etnických skupinách. Tihle „staří“ už zase většinou ztratili ambice a rezignovali.

Nazítří po *Zprávě Case-Deaton* se nejmocnější země světa dočkala další jobovky. 18. září 2015 americká Agentura pro ochranu životního prostředí oznámila, že společnost Volkswagen instalovala do softwaru některých typů svých diesellových aut „šidítka“, která poznala, kdy vozidlo prochází emisními testy, a přepnula do režimu, který emise snižoval tak, aby splňovaly americké předpisy. Během běžné jízdy se šidítko odpojilo a vrátilo motor do běžného režimu s vyššími emisemi zejména oxidů dusíku (oxid dusný N₂O je 250krát skleníkovější plyn než CO₂).

Masivní pauperizace desítek milionů středostavů nejen v Americe, ale dnes už po celém západním světě je zřejmě zákonitá; nastane pokaždé, když globalizace vypustí hladové koury do nechráněného výběhu kocourů přežraných.

U druhého případu je míra zákonitosti neurčitější. Optimista/idealista prohlásí *Dieselgate* za neblahou výjimku z pravidla. Pesimista/realista ji naopak shledává pravidlem (tudíž projevem zákonitým). Ze tří důvodů: Sklon podvádět pro vlastní prospěch je vrozenou součástí *lidské přirozenosti* (kdo nikdy nezalhal, nepodvedl, nepokradl, nechť první hodí kamenem); k levotám zde nabádá sám *ekonomický řád* orientovaný výhradně na zisk (manažery VW k podvodu dotlačily vnější okolnosti); a konečně existence konkrétního *pokušení*, neustále se nabízející možnost (stačí jedno nenápadné makro v programu palubního počítače). A tak se šidí pořád a všude, v malém i ve velkém, někdy se na to přijde, někdy (většinou?) ne...

Vlastně ani nelze jinak: Příroda nás vypíplala k přežívání nouze a nebezpečností, a to za každou cenu. Pokud ale (opravdu) chceme udržet život v klidu a dostatku, a k tomu ještě hrát fér, musíme se to bolestně naučit sami.

A tak zbývá jediné: Dělat maximum toho, co je možné, a zbytku se přizpůsobit. I to bude bolet. **František Houdek**

Odposlechnuto

Okamura hřímá na shromáždění SPD: „Nejsem žádný rasis- ta ani xenofob.“ A dav skanduje: „TO-MI-JO, TO-MI-JO.“ **FB**

V Praze je podle Tripadvisoru přes 6200 restaurací. Filip Turek a Václav Klaus se rozhodli pro podnik, který se jmenuje U Blekotů. Určitě k tomu měli nějaký důvod. **Ondřej Neff**

Od té doby, co se z Václava Havla stalo letiště, mohou ho zavířít i za špatné počasí... **VOYAGER**

Když ti žena řekne, že máš malý péro, podotkni, že ona nemá žádný! **Petr Macinka**

Časem s vědou - říjen

o velkých činech vědy a techniky

V Evropě leží Germánie a v jejích končinách směrem k severní straně daleko široko se rozkládá kraj, kolem dokola obklíčený horami, jež se podivuhodným způsobem táhnou po obvodu celé země, že se na pohled zdá, jako by jedno souvislé pohoří celou tu zemi obklopovalo a chránilo. Povrch této země tenkrát zaujímaly širé lesní pustiny bez lidského obyvatele, zněly však hlasně bzukotem rojů včel a zpěvem rozličného ptactva. Zvěře bylo ve hvozdech bez počtu jako písku v moři nebo jako hvězd na nebi a nikým neplašena tékala cestou necestou, houfům dobytka sotva stačila země. Se stády soumarů sotva se mohlo měřit i množství kobytek, co jich v létě po polích skáče. Vody tam byly čisťounké a k lidskému užívání zdravé, rovněž i ryby chutné a výživné. Je to divná věc a lze z ní uvážít, jak vysoko se vypíná tato země: nevtéká do ní žádná cizí řeka, nýbrž všechny toky malé i velké, pojatý arci do větší řeky, jež se nazývá Labe, plynou až do Severního moře.

Níže pak hovoří vojvoda Čech ku svému lidu: *To je ona země, kterou jsem vám, jak se pamatují, častokrát sliboval, země nikomu nepoddaná, zvěře a ptactva plná, sladkým medem a mlékem vlhnutá, a jak sami pozorujete, podnebím k obývání příjemná. Vody jsou všude hojné a nad obvyklé rybnaté. Zde se vám nebude ničeho nedostávat, protože nikdo vám nebude škodit.*

Ne, tohle nejsou *Staré pověsti české*, ale nejstarší pramen, ze kterého Alois Jirásek opisoval – trojsvazková, latinsky psaná *Kronika Čechů* od děkana svatovítské kapituly Kosmy. Toho k ní inspiroval opat Regino z Prümü, který až do své smrti v roce 915 zaznamenával události tehdejšího světa.

O Kosmovi se moc neví. Narodil se kolem roku 1045 a dostalo se mu vynikajícího vzdělání doma a v Lutychu. Do Prahy se natrvalo vrátil snad až roku 1090. Měl manželku Božetěchu (v té době ještě nebyl celibát všude dodržován) a syna Jindřicha, který se po jeho smrti stal moravským biskupem.

Jakkoli Kosmas svoje dílo zlehčoval, nazýváje ho tu směšným, jindy stařecky bláhovým, myslel je vážně a docela se na něm vyřádl. Pracoval na něm od roku 1119, zahájil ho vybranými pověstmi, ale rokem 894 ho začíná pravidelně datovat. Mě coby přírodnika zajímaly především záznamy o přírodních jevech či katastrofách:

Roku od narození Páně 998: V měsíci červenci bylo po celém Sasku velké zemětřesení a dva ohnivé kameny spadly z hromu, jeden v samotném hradu Magdeburku, druhý za řekou Labem.

Roku od narození Páně 1092: Dne 20. září v pátek po poledni nastalo zatmění Slunce.

Roku od narození Páně 1095: Na severní straně na nebi bylo vidět po mnoho nocí červenou září.

Roku od narození Páně 1117: Dne 3. ledna ve čtvrtek, již v nešporní hodinu, nastalo veliké zemětřesení, mnohem však větší v lombardských krajinách. Neboť jak jsme se doslechli z pověstí, mnoho stavení se tam sesulo, mnoho hradů zbořilo, mnoho chrámů nebo kaplí se zřítilo a množství lidí bylo zasypano.

Roku od narození Páně 1118: V září nastala taková povo-

deň, jaké tuším nebylo od potopy světa na zemi. Neboť naše řeka Vltava náhle prudce vyrazila ze svého řečiště a, ach, kolik vsí, kolik v tomto podhradí domů, chalup a kostelů svým přívalem pobrala! Jindy, ač i to se málokdy stává, povrch vody sotva dosahoval podlahy mostu, za této povodně však vystoupila voda přes deset loket nad most.

Roku od narození Páně 1119: Dne 30. července ve středu, když se již den chýlil k večeru, prudký víchř, ba sám satan v podobě víru od jižní strany náhle udeřil na knížecí palác na Vyšehradě a vyvrátil od základů starou, a tedy velmi pevnou zeď, a tak, což je úkaz ještě podivnější, zatímco obojí strana, přední i zadní, zůstala celá a neotřesená, střed paláce byl až k zemi vyvrácen. Náraz větru také rychleji, než by člověk přelomil klas, polámal hořejší i dolejší trámy i s domem samým na kousky a rozházel je. Tato vichřice byla tak silná, že všude, kde v této zemi zuřila, svou prudkostí vyvrátila lesy, štěpy a vůbec vše, co jí stálo v cestě.

Roku od narození Páně 1121: Osení se špatně urodilo pro velika sucha, jež trvala celé tři měsíce: březen, duben a květen.

Roku od narození Páně 1122: Dne 24. března nastalo zatmění Měsíce o půlnoci, byly právě židovské Velikonoce.

Roku od narození Páně 1123: A v postní době skoro po celém světě vzdušné moci v podobě přechetných hvězd, ač nepadaly, přece jako by byly padaly na zem...

Toho roku se urodila hojnost obilí, ozimu i jaře, toliko kroupy uškodily na mnohých místech. Medu bylo hojně v rolnických krajích, velmi málo v lesnatých. Zima byla velmi tuhá a sněhu mnoho.

Roku od narození Páně 1124: Po této zimě na jaře přišly velmi prudké větry a trvaly celé čtyři čtvrti měsíce března.

Roku od narození Páně 1125: Téhož roku dne 20. května, ve středu v svatém týdnu letnic, napadlo v některých lesnatých krajích mnoho sněhu. V příštích dnech uhořel silný mraz a velice uškodil obilí všeho druhu, zvláště ozimnímu, rovněž i vinicím a stromům, takže na mnohých místech sady byly docela spáleny a menší řeky zamrzly.

Kronika končí neúplným rokem 1125. Uzavírá ji anonymní přípis: *Vězte všichni v Kristu věřící, že skladatel této kroniky Kosmas, ctihodný děkan pražského kostela, zemřel dne 21. října téhož roku.*

Jak vidno, první český kronikář sloužil takřka do posledního dechu.

Kronika Čechů (tehdy dostupná část) vyšla tiskem poprvé v roce 1602 v Hannoveru, úplná česky 1874 v Praze pod názvem *Kosmův letopis český* v překladu Václava Vladivoje Tomka. *Staré pověsti české* vyšly roku 1894.

František Houdek

Odposlechnuto

Moje žena si stěžuje kamarádkám na sexuální obtěžování v práci. Řekl jsem jí, že pokud se jí to nelíbí, může přestat pracovat z domova a vrátit se do kanceláře.

CHROCHTADLO

Roboti, na sál!

Třeštění letitého popularizátora 155

V roce 1853 pařížský chirurg Antonin Desormeaux předvedl přístroj na vyšetření močových cest, který nazval *cystoskop*, brzy však převzal obecnější název *endoskop*, navržený optikem Charlesem Chevalierem. Jako zdroj světla použil lihový plamínek, což někdy vedlo k popáleninám.

Cesta ústy byla složitější. V místě, kde přecházejí v krk, totiž leží v jícnu ohbí, které tuhá trubice navzdory mazání nepřekoná bez trápení pacienta. Adolf Kussmaul z univerzity v západosvárcském Fribourgu proto vyhledal pouťového polykače mečů, který pana profesora přesně naučil, jak zaklonit hlavu, aby spojnice úst a žaludku ležela právě na přímce. Kussmaul tak v roce 1868 jako první viděl člověku až do žaludku. Moc toho však nespasil, poněvadž neexistoval vhodný zdroj světla. Až krátce po vynálezu žárovky (Edison 1878) vídeňský lékař Max Nitze sestrojil k prohlížení močového měchýře endoskop s žávičkou. S tím se pak v září 1901 drážďanský lékař Georg Kelling poprvé podíval do břicha psovi, roku 1910 švédský internista Hans Christian Jacobaeus do hrudníku člověku. Pořád ale musely být endoskopy rovné stejně jako světelné paprsky, které měly vést.

Zlom přinesla náhoda. Někdy během roku 1951 se fyzik Harold Hopkins zúčastnil v Londýně jakési slavnostní večere. Zasedací pořádek mu za souseda určil gastroenterologa. Ten mu pak mezi chody zaujatě vykládal o chorobách trávicí soustavy a o tom, jak špatně se dají diagnostikovat. Neohebný gastroskop totiž nevidí do všech záhybů, a zrovna tam může ležet nádor nebo žaludeční vřed...

Hopkins si vzpomněl na objev krajana fyzika Johna Tyndalla, který už v roce 1870 vedl světelný paprsek pramínkem vody vytékající z nádoby.

Hopkinse nakonec napadlo směřovat světlo svazkem velmi tenkých, tudíž ohebných skleněných vláken, což počátkem roku 1954 zveřejnil v *Nature* k volnému použití. Článek si přečetl mladý jihoafrický lékař Basil Hirschowitz z univerzity v Michiganu. Okamžitě přiletěl do Londýna. Hopkins se k němu choval „přátelsky a velkoryse“.

Po návratu Hirschowitz sestrojil z odpadních součástek stroj na tažení skelných vláken. Začal boj s nicotnou křehkostí i dalšími překážkami. Aby svazek měl kýženou optickou vodivost, musely být desetitisíce jeho vláček orientovány stejně vzhledem ke směru tažení. Navíc při těsném styku vláken ve svazku hrozil „přeskok“ vedeného světelného paprsku, tudíž jeho ztráta. Hopkinsův kolega tedy navrhl tavit a táhnout vodivé skelné vlákno v trubičce ze skla o nižším indexu lomu, čímž světelný paprsek uvnitř uzavře. (Skelná vlákna izolovaná sklem jsou základem optických kabelů dodnes.)

Počátkem roku 1955 měl Hirschowitz v kupě první ohebný gastroskop s optikou ze skleněných vláken. Ten vzápětí poprvé použil k prohlídce žaludečního vředu pacientky.

Od 80. let se začalo endoskopicky nejen diagnostikovat, ale i operovat. Zrodila se „medicína klíčovou dírkou“.

Koncem roku 1954 si americký vynálezce George Devol

z Louisville v Kentucky zažádal o patent na pneumatické pohyblivé rameno *Unimate*, řízené počítačem, kterému Devolův spolupracovník Joseph Engelberger začal říkat robot (viz *IK 12/2024*).

Nahlížení „klíčovou dírkou“ a „umělá ruka“ tedy vznikly ve stejné době. Pokud by se je podařilo nějak propojit k operování, nabízelo by to podstatně menší zátěž pro pacienta... Tak se v průběhu 80. let ve spolupráci lékařů, techniků a informatiků začala rodit *roboticky asistovaná chirurgie*. Umělé ruce k řezání do živého však operatér nemůže používat přímo, ale jen skrze prostředníka, který „tlumočí“ lidské pohyby do strojových. A tím je počítač. (Obrazně: Zatímco průmyslový robot je naprogramován napevno, operační robot je jen takřikajíc předprogramován a chirurg svými pohyby i pokyny onen předprogram aktuálně dotváří, aktualizuje podle konkrétní situace.)

První operační roboty v medicíně se objevily kolem poloviny 90. let v Americe.

V České republice byl chirurgický robot (konkrétně systém da Vinci) poprvé použit **31. října 2005** v Praze v Nemocnici Na Homolce k operaci cév, ještě do konce roku i dvakrát v Ústřední vojenské nemocnici k odstranění lymfatických uzlin v oblasti pánve a k odnětí prostaty. První dvě robotické operace na zasaženém srdci za použití mimotělního oběhu u nás proběhly koncem roku 2023 ve Fakultní nemocnici Motol (oprava defektu mezišifňové přepážky a defektu mitrální chlopně).

Loni už v Česku pracovalo nejméně 19 robotických systémů na 17 pracovištích.

Nástup roboticky asistovaných operací představuje zatím poslední přelom ve vývoji chirurgie. Zatím. Na dveře totiž buší umělá inteligence... O zapojení AI nelze pochybovat, otázkou je, do jaké míry? Její role nejspíš neustále poroste – od „učně“ přes „tovaryše“ až k „mistrovi“. Po čase začne pracovat samostatně, člověk ji bude jen učit. A jednoho dne se „mladší“ AI začne učit sama přímo od své „zkušenější“ kolegyně... Nejen v medicíně, všude. Na člověka zbude jen zábava nebo nuda – až se veškerá jeho druhdy úžasná tvořivost i aktivita plíživě vytratí do nenávratna. AI pak už jenom bez boje převezme kormidlo našich životů – a my si to buď vůbec neuvědomíme, nebo dokonce budeme rádi.

Že je to nemožné? Tady nelze nevzpomenout jeden z proslulých výroků sciify Arthura Clarka: „Když význačný, avšak postarší vědec konstatuje, že je něco možné, má skoro jistě pravdu. Když konstatuje, že něco je nemožné, velmi pravděpodobně se mylí...“

František Houdek

Odposlechnuto

V synagoze se po modlitbě zjevil anděl a zvěstoval, že Hospodin rabinovi za jeho zbožný život a dobré skutky nabízí, aby si vybral, zda chce velké bohatství, nesmírnou moudrost nebo neodolatelnou krásu. Rabin si okamžitě vybral moudrost. Tu ho obklopila jemná svatozář a jeho starý přítel Mojše mu zašeptal: „Řekni něco chytrého!“

Rabin si povzddechl: „Měl jsem si vybrat bohatství.“ **AI**

DOGMA

HLASY – španělský pokus natočit starý dobrý duchařský námět zase trochu jinak se vlastně docela vydařil. On nemá nic, na co by mohl být extra pyšný (včetně pointy – taky už jsme ji viděli jinde), ale rozhodně nemá nic, za co by se musel stydět, a to je dneska veliké plus. (A soukromý palec nahoru dostává ode mne navíc za to, že nám správil chuť po příšerném *Spasení*...!)

NEZVRATNÝ OSUD: POKREVNÍ LINIE – jsem viděl v kině na okraji Prahy za 285 korun. Až tam se vyšplhaly ceny lístků za popcornovou zábavu! Naštěstí je návrat do téhle série tak dobrý, že se těch peněz nedalo litovat, ale přece jen...

Každopádně mi ještě prosím dejte čas, abych se nyní znovu rozhodl, který z dílů je můj nejoblíbenější. Doteď to byla dvojka, ale přece jen... Ty smrti, ty naturalistické a zábavné smrti!!!

PROKLETÍ SALEMU (2024) – tak nějak nedrží pohromadě a jako horor taky moc nefunguje, což možná je a možná není dáno tím, že podle představ režiséra měl mít o hodinu víc. Nicméně vrací nám upíry tak, jak jsme je vždycky ne/měli rádi: jako děsivá asexuální monstra, a za tenhle návrat do normálních dob mu jsem vděčný...

SPASENÍ – jsem nedokázal dokoukat, což není jediný případ v tomto Dogmatu. Možná na konci Bobby ožije, možná Bruce

umře, možná je tam nějaký jiný finální zvrat, který snímek povýší, ale prostě beze mne. Hodina koukání na černou dysfunkční rodinu, kde jsou všichni líní, protivní, ožralí a já nevím co ještě, a vy musíte díky scénáři pochybovat, zda jejich sklouznutí k ještě ujetějšímu chování má za příčinu ďábelské zlo v domě nebo v nich, prostě stačila. I s Glenn Closeovou.

THE LAST OF US – neboli Platfus, jak jsem seriálu začal přezdívat, je první dva díly fakt dobrý. Postapo ze světa, kde lidi změnila houba (vždycky jsem věřil, že to budou houby), mělo švih, solidní triky, nečekané smrti a dobrou atmosféru... což se všechno ve třetím díle změnilo v setkání, sblížování, techtlemechtlování a nakonec handrkování dvou homosexuálů. Dvacet let od katastrofy do přítomnosti nestálo tvůrcům za jediný záběr, ale postelovou scénu se dvěma fousáči předvedou detailně. Čímž jsem s Platfusem v polovině třetího dílu skončil – snad mi sem někdy někdo napíše, jak dopadl...

VADÍ NEVADÍ – trochu vykrádá Nezvratný osud, což se dá vydržet, a předvádí hooóódně blbou pointu, což se vydržet nedá vůbec, ale s výjimkou toho finále je to snesitelný horor na jedno podívání.

ZVRÁCENÁ – náboženský horor, který konečně vybočil z nekočné vymítací řady, ve finále nenadchne ani neurazí. Měl šanci, ale neproměnil ji, nicméně pořád stojí za jedno zhlédnutí už jen pro svou snahu.

Filip Gotfrid

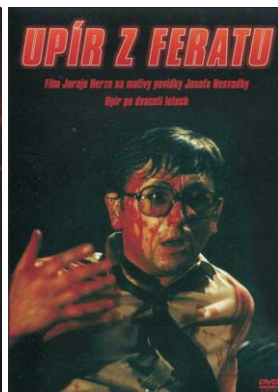
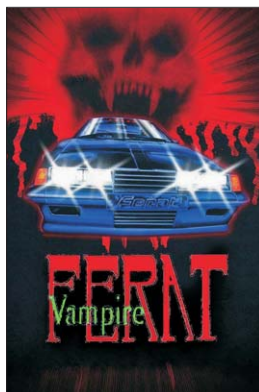
Upír z Feratu

Loni se na mě obrátila nezávislá americká společnost Severin Films, která se zaměřuje mj. na distribuci filmů z celého světa, nejvíc ovšem excentrických a podivných. Český *Upír z Feratu* do jejich portfolia přesně zapadal, takže vyrobili vůbec první Blu-Ray edici tohoto filmu pro americký trh.

Ode mě chtěli napsat úvodní slovo do bookletu, což jsem s velkou chutí učinil. Obnášelo to probrat se v NFA staršími verzemi scénáře, mezi nimiž najdeme i notně pokleslou „cronenbergovskou“ verzi určenou zřejmě pro západní trh, samozřejmě nerealizovanou.

Ted' mi disk přistál v poště a jen koukám, jakou práci si s tím dali. V bookletu je kromě mého textu také přetištěná brožurka vydaná k premiéře s rozhovorem s Josefem Nesvadbou, původní povídka a snímky z natáčení od Jiřího Kučery. Na samotném disku pak kromě filmu pak divák najde pět hodin (!) bonusových nahrávek, jako jsou video eseje o filmu, rozhovory se západními filmovými historiky, rozhovor se spisovatelem Janem Fleischerem a celý televizní film *Podivná letecká společnost* natočený podle jiné Nesvadbovy povídky. Na ochranný obal použili filmový plakát určený pro maďarskou premiéru.

Ted' ještě kde sehnat přehrávač Blu-Ray... Ivan Adamovič

Československý fandom vyhlašuje 45. ročník literární soutěže **Cena Karla Čapka**

Své práce žánru sci-fi, fantasy nebo hororu s fantastickými prvky psané česky nebo slovensky můžete posílat do 20. listopadu 2025.

Soutěží se v těchto kategoriích:

- mikropovídka (max. 9 000 znaků včetně mezer)
- krátká povídka (9 001 až 30 000 znaků)
- povídka (30 001 až 90 000 znaků)
- novela (90 001 až 450 000 znaků).

Svoje práce prosím zaregistruje na této adrese:
<https://fandom.cz/index.php/cck/registrace>

Bližší informace jsou na následujících odkazech:

- FB: <https://www.facebook.com/CenaKarlaCapka/>
- WEB: <https://www.fandom.cz/cck>
- WEB: <https://fandom.cz/index.php/cck/registrace>
- EMAIL: cck@fandom.cz

Pavel Mikuláščík

Fenixcon – Parcon 2025

Zpátky do minulosti

5.- 7. prosince 2025, hotel Vista, Brno

Dostal jsem opět za úkol napsat něco k letošnímu Fénixconu, když už jsem prý navíc vymyslel podtitul. Což je zajímavé, protože já si to (možná i díky otřesu mozku) rozhodně nevybavuju. No možná trochu mluhávě a vůbec si nejsem jistý, co jsem tím vlastně myslel...

Back to the past odkazuje na několik věcí. Jednak na naše brněnské conové výročí, které tak nějak plus mínus rok dva datujeme na teď, druhak na výročí kultovního filmu *Zpátky do budoucnosti*, který také slaví 40 let. No a pak mám tak trochu pocit, že se tak trochu vracíme do středověku... A já se samozřejmě také vracím svou pamětí!

Ono s tím conováním v Brně je to takové ošidné a nějak se nemůžeme přesně dohodnout, jak to vlastně je. Ale rozhodně v roce 1985 něco u nás proběhlo a nastartovalo. Takže to budeme slavit letos, možná pro jistotu i příští rok a nejjistější to bude oslavit radši i ještě zpětně loni. Naštěstí pro nás nic není nemožné (alespoň v naší fantazii).

Letošní ročník bude tedy asi drobet na vlně nostalgie, což už stejně provozujeme poslední 2 roky. Takže asi přitvrdíme (nebo to vezmeme víc systematicky). Nejspíš uděláme nějaký průřez, ukážeme kdejaký průlom, něco z průběžných průprav, průvodníků a průpovědek. Nebo prostě nějaký jiný prů...

Tomáš Klika (vice na fenixcon.cz)

NON FICTION

Nagel Ernest, Newman Roy James

Gödelův důkaz

S předmluvou a redakcí Douglase R. Hofstadtera

Nedávno jsem si v Trójském zámku na Art-Booku pořídil knihu Ernesta Nagela a Jamese R. Newmana o Gödelovu důkazu existence formálně nerozhodnutelných vět. (Miněno v každém systému dostatečně bohatém, aby obsahoval celá čísla, to laicky řečeno, přesněji zabývá se Gödelovými větami o neúplnosti, které ukazují, že v každém dostatečně silném formálním systému matematiky existují pravdivé výroky, které nelze v rámci systému dokázat). Ke koupě mě přimělo i to, že toto vydání přehlédl a aktualizoval Douglas R. Hofstadter, autor monumentálního pojednání *Gödel, Escher, Bach: Existenciální gordická balada*. Ten také připojil úvod, kde odhaluje svůj vztah k této knížce a vliv, jaký měla na jeho odborný růst. (Mimochodem, po kom si myslíte, že byl pojmenován Leonard z *Teorie velkého třesku*?)

Nebojte se, autoři vás hned nehodí do hluboké vody. Po historickém úvodu dojde na vysvětlení základních pojmů, jako jsou bezspornost, dokazatelnost a pravdivost, a to na jednoduchých, snadno pochopitelných příkladech. Třeba na neeuklidovských geometriích. Jejich porozumění dostanete jakoby nádvkem. Ta bezspornost může být absolutní nebo jen relativní. Relativní vzhledem k nějakému modelu, který považujeme za bezsporný, jako když si neeuklidovskou geometrii představíme jako geometrii na povrchu koule (v euklidovském prostoru, o kterém, alespoň pro momentální potřeby, nemáme pochyby). Podobně o dokazatelnosti.

Kurt Gödel ovšem došel dál (jak naznačuju v závorce v prvním odstavci) a převodem *vět o číslech* na *čísla* samotná vytvořil formuli, jež sama o sobě říká, že je nedokazatelná a přitom je pravdivá. K tomu „převodu“ malá ukázka:

Gödel očísloval logické operace, závorky a nulu, např. „=“ bude 5, „0“ bude 6 a s (následník) je kódován jako 7. Potom výraz „0=0“ bude mít pomocí prvočíselného zápisu odpovídající Gödelovo číslo $2^6 \cdot 3^5 \cdot 5^6$, tedy 243 000 000. Neplatný výraz „0=1“, kde 1 je s0 (následovník 0), tedy „0=s0“ bude mít číslo $2^6 \cdot 3^5 \cdot 5^7 \cdot 7^6$, atd. atp. Snadno nahlédnete, že každá formule má své číslo, ale ne každé číslo je Gödelovo, třeba $10 = 2^1 \cdot 5^1$, chybí zde mocnina prvočísla 3.

Aktuální vydání je nově rozšířeno předmluvou Jana Novotného ze společnosti Kurta Gödela a doslovem Alexandra Meduny (FIT VUT) s názvem „Brněnský rodák Kurt Gödel a jeho odkaz“.

ZR

Nagel Ernest, Newman Roy James: *Gödelův důkaz, Vutium, Brno, 2024, překlad Rostislav Niederle, třetí upravené a rozšířené vydání, 132 str., 385 Kč*

